Een **drug-**beleid op **school**

draaiboek

Een **drug-**beleid op **school**

VAD

draaiboek

INHOUDSTAFEL

I. Situering

Werken aan een drugbeleid op school is niet zo evident. Het bestaat uit een geheel van initiatieven en maatregelen die binnen de school worden gepland en uitgewerkt om preventief problemen tengevolge van druggebruik te voorkomen.

De beslissing van de inrichtende macht en de directie van de school om rond een drugbeleid te gaan werken is een eerste noodzakelijke vereiste. De directie kan de spilfiguur, de spreekbuis en de coördinator van het gebeuren zijn. Zij kan het werk ook delegeren, maar moet wel volledig achter het beleid staan.

Een volgende stap is het sensibiliseren van alle betrokkenen rond de problematiek. Leerkrachten zijn een belangrijke partner in de realisatie van een drugbeleid.
Maar ook PMS - en MST- centra en de ouders zijn partners in een drugbeleid op school. Voor al deze partners wordt in het kader van een project ondersteunend materiaal aangeboden.

Het is van belang alle betrokkenen bewust te maken van hun eigen waarden en normen tegenover de problematiek. Het is ook nuttig hen voldoende informatie over de verschillende genotmiddelen te bieden en hen te wijzen op de noodzaak van een drugbeleid op school.
Deze sensibilisering kan gebeuren via een studiedag rond de problematiek.

De **begeleidersmap** (VAD, 1993) biedt ondersteuning voor een studiedag.
Deze map geeft concrete methodieken aan voor het begeleiden van besprekingen over drugs op school.

Na deze studiedag kan op school gestart worden met een werkgroep die op school een drugbeleid verder uitwerkt. Deze werkgroep kan bestaan uit directie, leerkrachten, PMS - en / of MST- medewerkers, regionale hulpverleningsinstanties, ouders en eventueel in een latere fase een afvaardiging van de leerlingen.

De **discussietekst "Een drugbeleid op school"** (VAD, 1992) geeft de belangrijkste componenten aan van een drugbeleid en behandelt de taken, strategieën en valkuilen van de verschillende partners in zo'n beleid.

Dit **draaiboek** geeft concrete methodieken aan voor een werkgroep die een drugbeleid op school wil uitwerken. Bovendien biedt het inhoudelijke invulling voor het uitwerken van de drie componenten van een drugbeleid, zoals in de discussietekst uitgewerkt. Het draaiboek behandelt ook de samenstelling, de werkwijze en de agenda van de werkgroep en de methodieken voor de ondersteuning van bepaalde stappen in de agenda.

Voor de ouders is **ondersteunend materiaal** voorzien dat kadert in een bestaand vormingsprogramma voor ouders van adolescenten, namelijk **het Ouders en Drugs-pakket**.

Voor de leerkrachten is een **map** gepland met een inventarisatie van bestaand materiaal rond drugpreventie. Hierin worden ook gesprekstechnieken en signalering van druggebruik behandeld.

Voor PMS - en MST- centra en leerlingenbegeleiders is een **vormingsmap** gepland omtrent motivationele gesprekstechnieken.

II. Inleidend woord

Het (maatschappelijk) drugfenomeen dringt heden ondermeer door tot in het onderwijs.

Vanuit zijn aard vormt het zowel een preventieve uitdaging als een gevaar ten aanzien van de doelstellingen van het onderwijs zelf. Een doordacht antwoord, vervat in een drugbeleid, dringt zich op. Een dergelijk beleid uitbouwen vraagt een groeiproces dat eventueel door een werkgroep wordt voorbereid en begeleid.

Dit draaiboek is bedoeld als handleiding voor een werkgroep die op school een drugbeleid wil uitwerken.
Deze werkgroep kan preventief of naar aanleiding van ervaren problemen gevormd worden. Een werkgroep vormen kan ook volgen uit een discussie over drugs op school, bijvoorbeeld op een pedagogische studiedag.
De werkgroep kan ook een bestaande groep zijn die dit thema tijdelijk opneemt. Het is belangrijk na te gaan welke traditie er op school bestaat in verband met werkgroepen. Van daaruit kan een keuze gemaakt worden voor het vormen van een werkgroep rond drugs.

Waarom opteren wij voor het vormen van een werkgroep ?

Ieder heeft zijn taak als partner binnen preventie. De verschillende mogelijkheden voor de partners dienen te worden besproken, maar ook de grenzen van die verantwoordelijkheden.
Vermits men keuzes zal moeten maken die realiseerbaar en uitwerkbaar zijn, maakt men deze best samen met alle betrokkenen.
Bovendien is een drugbeleid uitwerken een omvangrijk werk dat gespreid moet worden in de tijd. De verschillende taken hierin dienen te worden verdeeld. Via zo'n werkgroep kan een beleid tot stand komen dat door de ganse schoolgemeenschap wordt gedragen.

De werkgroep heeft als globale doelstelling vorm te geven aan de drie componenten van een drugbeleid: het uitwerken van een plan, opvoeding en interventie.
Deze drie componenten werden reeds vroeger omschreven in " Een drugbeleid op school, discussietekst " (VAD,1992). Een korte samenvatting van deze componenten vindt men terug in de bijlagen.

III. Werkgroep "drugbeleid op school"

A. Werkwijze

- mandaat van de inrichtende macht/directie krijgen
- statuut van de werkgroep bepalen
- vaste coördinator aanstellen
- praktische punten bespreken
- bekendmaken van de werkgroep

B. Samenstelling

- een bestaande werkgroep ?
- aantal personen en groepssamenstelling
- mogelijke partners van de werkgroep
  - vaste partners:
    - directie
    - leerkrachten/schoolpersoneel
    - PMS - en MST - centra
    - oudercomité
  - leerlingen
  - externe deskundigen:
    - preventiewerker alcohol- en andere drugs
    - jeugdpolitie
    - hulpverleningsinstanties
    - leden van de pedagogische begeleidingsdienst

C. Agenda

III. Werkgroep "Drugbeleid op school"

A. Werkwijze

▪ Mandaat van de inrichtende macht/directie krijgen

Een belangrijke vereiste om te starten met een werkgroep is het krijgen van een mandaat van de directie. Het fiat krijgen van de directie om een drugbeleid uit te werken is essentieel. Dit is niet altijd zo evident. Passieve instemming in de zin dat de directie de werkgroep niet zou tegenhouden, is onvoldoende om een beleid vaste grond te geven.

Als de schoolleiding zelf niet betrokken kan zijn bij de activiteiten van de werkgroep, is het belangrijk dat er van bij het begin iemand wordt bij betrokken die nauw samenwerkt met de schoolleiding. Deze kan de aandacht voor het probleem gaande houden en ervoor zorgen dat na instemming van de directie met het beleidsplan ook de nodige faciliteiten voor de uitwerking ervan worden geregeld. Toch is het noodzakelijk een zeer regelmatige stand van zaken aan de directie te rapporteren. Bovendien is het aangewezen dat de directie zeker bij de eerste vergaderingen aanwezig is.

Een mandaat krijgen betekent ook dat de werkgroep van bij het begin het kader en de grenzen aangeeft waarbinnen ze zal werken. De werkgroep zal bijvoorbeeld niet instaan voor het oplossen van drugcrisissen.

▪ Statuut van de werkgroep bepalen

Een volgende stap is het bepalen van het statuut van de werkgroep op basis van:

⌂ **een analyse van de beginsituatie:**

De bedoeling is een inventarisatie op te maken van de bestaande situatie.

- Hoever staat onze school op het gebied van drugpreventie/druggebruik ?
- Welke initiatieven hebben we reeds ondernomen ?
- Op welke domeinen ervaren we knelpunten ?

⌂ **het formuleren van de doelstellingen en het programma van de groep**

- Wat willen we bereiken met deze groep ?
- Welke zijn onze algemene doelstellingen ?

- bindende drugbeleidsprocedures en - regels ontwikkelen
- aanbevolen drugbeleidsprocedures ontwikkelen en doorgeven aan directie die verantwoordelijk is voor het schrijven van de officiële regels
- commentaar geven op en goedkeuren van de drugbeleidsprocedures, opgesteld door de directie
- het uitwerken van concrete acties en programma's op leerlingen - en leerkrachtenniveau
- het uitwerken van begeleiding en sanctionering bij druggebruik

- Welke zijn de belangrijkste noden waarop het beleid zich moet richten ?
- Welke inspraakprocedures gelden op onze school ?
- Wanneer is de werkgroep klaar met haar opdracht ?

Het is noodzakelijk ook voor deze doelstellingen het mandaat van de directie te krijgen. Het is niet voldoende dat de directie achter het bestaan van de werkgroep staat, maar zij dient ook volledig achter de doelstellingen te staan.

△ **de manier van werken en communicatie**

- Laten we eerst iedereen zijn visie geven op een tussenvoorstel en maken we op basis van deze opmerkingen, tips, enz... een beleid ?

óf

- Stelt de werkgroep een beleid op en wordt dit later gecommuniceerd (vb. op een pedagogische studiedag) ?

■ Vaste coördinator aanstellen

Stel ook een vaste coördinator aan van de groep die de organisatorische kant van de zaken beheert en een zicht op het geheel houdt.
Zich bezig houden met het organisatorische aspect is noodzakelijk, maar niet voldoende. Er dient ook iemand te zijn die de groep voortdurend bewaakt en in gang houdt. Iemand die echt gemotiveerd is voor de zaak en zich volledig inzet voor het geheel is onontbeerlijk.
Deze persoon dient ook goed geplaatst te zijn om de leiding in handen te nemen en zeggingskracht te hebben. Dit kan bijvoorbeeld de onderdirecteur zijn. Hij is de tussenpersoon tussen de directie en de leerkrachten en leerlingen en heeft zeggingskracht naar de verschillende partijen toe. Maar de coördinator kan evengoed een vertrouwensleerkracht zijn of een leerkracht met een sleutelfunctie in de school. Om de vergaderingen vlot te laten verlopen kan de coördinator per vergadering best een **gespreksleider** en een **verslaggever** aanduiden. Naast het leiden van de gesprekken kan de gespreksleider ook de werkvormen begeleiden.

■ Praktische punten bespreken

Bespreek eerst enkele praktische punten, vooraleer je inhoudelijk begint te vergaderen

△ Hoe regelmatig komt de groep bijeen ?
△ Wordt er een vast tijdstip afgesproken ?

- tijdens de middaguren ?

  → eventueel kan de directie de leerkrachten vrijstellen voor het eerste uur van de namiddag
  → eventueel kan de directie zorgen voor broodjes of iets laten klaarmaken door de leerlingen die kooklessen krijgen

- na de schooluren ? op vrije studienamiddagen ? op woensdagnamiddag ?

△ Hoe gaan we de effectiviteit van het beleid evalueren ?

■ Bekendmaken van de werkgroep

Alle betrokkenen in de school dienen op de hoogte te worden gebracht van de start van de werkgroep. Op die manier kunnen geïnteresseerden nog aansluiten. De bekendmaking kan gebeuren op een algemene personeelsvergadering, op de klasseraden of via een algemene schriftelijke briefing.

We hebben nu het akkoord van de directie om van start te gaan met een werkgroep.
We weten ook waar de school staat op het gebied van drugpreventie.
Bovendien kennen we de doelstellingen van de werkgroep en is een vaste coördinator van de werkgroep aangesteld. Enkele praktische punten werden reeds besproken en het feit dat een werkgroep rond drugs zal starten wordt bekendgemaakt.
Waar we echter nog niet bij hebben stilgestaan is wie we allemaal bij de werkgroep betrekken.

B. Samenstelling

▪ Een bestaande werkgroep ?

Bij de samenstelling van de werkgroep " Drugs" kan men eerst nagaan of er geen bestaande werkgroep is op school waarin dit thema aan bod kan komen.
Het voordeel van een bestaande structuur is dat men sneller aan de slag kan gaan omdat men al met elkaar vertrouwd is. Bovendien is de kans veel groter dat het drugbeleid in het globale schoolbeleid wordt geïntegreerd.
Als er op school reeds een traditie bestaat om te werken met zulke groepen, is het niet zo'n probleem om naast een bestaande werkgroep eventueel een werkgroep rond een drugbeleid op te starten. Het is mogelijk dat dezelfde mensen zich hiervoor engageren, maar het is zeker geen must.

▪ Aantal personen en groepssamenstelling

Het is belangrijk stil te staan bij het aantal personen dat aan de werkgroep deelneemt. Enerzijds is het vaak zo dat hoe minder personen deelnemen aan de vergadering, hoe minder de meningen verdeeld kunnen zijn. Hoe kleiner de werkgroep, hoe sneller meestal wordt gewerkt.
Anderzijds is het ook zo dat hoe meer schoolmedewerkers bij het vormen van het beleid betrokken zijn, hoe groter het draagvlak in de school zal zijn van bij het begin van de uitvoering van het beleid.

Naast het aantal personen speelt de mate van verscheidenheid in de groep een rol. Heterogeniteit in de groep kan het werken bemoeilijken, het proces vertragen en eventueel leiden tot minder ingrijpende oplossingen. Het voordeel is dat het eindresultaat van de groep door meerdere personen wordt gedragen en dat het voorstel een grotere haalbaarheid heeft in de school als geheel. Dit voordeel lijkt prioritair.

▪ Mogelijke partners van de werkgroep

⌂ VASTE PARTNERS

- Directie

De visie van de directie speelt uiteraard een grote rol in het uitwerken van een drugbeleid. Het beleid dient gedragen te worden door de directie. Daarom is het aangewezen dat de directie ook mee in de werkgroep zetelt. Haar attitude, motivatie en stijl van management bepaalt de slaagkans van zo'n beleid.

Naast het geven van een mandaat voor de vorming van een werkgroep op school bestaat de taak van de directie in het bijeenbrengen van de verschillende betrokkenen en in het vormen van de werkgroep. Voor de directie is het belangrijk het verloop van de vergaderingen van nabij te volgen om zelf helemaal achter het beleid te kunnen staan.

De directie kan ook zorgen voor enige vorm van tegemoetkoming voor de deelnemers van de werkgroep (vb. bijscholing).

Naast haar medewerking in de eigen school is het voor de directie ook interessant om vanuit die functie deel te nemen aan regionaal overleg. Via een deelname aan een regionale groep wordt het eigen imago van de school beschermd. De eigen school is één school van de verschillende scholen die met het probleem wordt geconfronteerd en er een oplossing voor zoekt.

Een ruim beleid kan eventueel op regionaal vlak worden opgesteld. Specifieke procedures kunnen door de scholen apart worden opgemaakt.
Een regionaal standpunt wordt vaak als een voorwoord opgenomen in het schoolbeleid.
Regionaal kunnen vooral ook afspraken gemaakt worden met buitenschoolse diensten zoals horeca, politie, hulpverlening,...

- Leerkrachten/schoolpersoneel

Leerkrachten van alle disciplines (niet enkel godsdienst of moraal) moeten zoveel mogelijk bij het gebeuren worden betrokken. Het is natuurlijk belangrijk dat zij hiervoor tijd willen vrijmaken. Leerkrachten zijn geschikte kandidaten voor de werkgroep, omdat zij dicht bij de leerlingen staan. Zij hebben immers een geregeld contact met hen over een langere periode. Zij zijn de tussenpersonen tussen leerlingen en directie.
Vertrouwensleerkrachten die vrijgesteld zijn voor het begeleiden van leerlingen kunnen eventueel ook een mandaat krijgen voor de werkgroep.
Bij het luik "opvoeding" kan de leerkracht als uitvoerende kracht veel ideeën inbrengen.

Ook ander schoolpersoneel (studiemeester, eventuele sociale dienst van de school) zijn belangrijke partners omwille van hun specifieke contacten met de leerlingen.

- Psycho - Medisch Sociaal centrum (PMS),
centrum voor Medisch Schooltoezicht (MST)

PMS - en MST - centra zijn instanties die mogelijk door de leerling in vertrouwen genomen worden. De werking met PMS - en MST - centra verschilt natuurlijk van school tot school. Afhankelijk van de samenwerkingsbanden en van de tijd die zij hiervoor vrijmaken, kunnen ook zij een waardige partner zijn in het opstellen van een drugbeleid op school.
Vooral in het interventieluik spelen zij een belangrijke rol. Mee vastleggen hoe de doorverwijzing best verloopt en de eigen rol als PMS - en MST - centra hierin omschrijven is hun voornaamste taak.
Voor wat opvoeding betreft kunnen zij als ondersteunende partner voorstellen inbrengen.

- Oudercomité

Wanneer het oudercomité pedagogisch meedraait op school, kan een vertegenwoordiging van ouders via het oudercomité zeer nuttig zijn. Ouders hebben een specifieke taak in het opvoeden van hun kinderen. Zij kunnen de school helpen in het zoeken naar een juiste aanpak. Daarnaast hebben ouders thuis ook een belangrijke ondersteunende taak binnen de opvoeding van hun kinderen.
Op die manier krijgen ook zij inspraak in het hele gebeuren. Ouders zijn partners van de school met een niet te onderschatten invloed. Een vertegenwoordiging van ouders in de werkgroep kan ook een wapen zijn tegen druk van een paar ouders die in verdediging gaan tegen de school.
Het oudercomité dient men zeker op de hoogte te houden van studiedagen en van de beleidsstappen die genomen worden.

△ LEERLINGEN

Het uitgangspunt van het drugbeleid zou de leefwereld van de leerlingen moeten zijn.
Als de traditie binnen de school vanuit pedagogisch standpunt erin bestaat om leerlingen te betrekken in beleidskwesties, dan kan het drugbeleid ook worden uitgewerkt in samenspraak met de leerlingen. Regelmatige feedback naar de leerlingen toe is dan wenselijk.

Leerlingen (eventueel van een leerlingenraad) kunnen in een latere fase van de werkgroep mee betrokken worden in vergaderingen. Men kan hen betrekken op het moment dat het plan is opgesteld. Ook kan men hen regelmatig betrekken bij belangrijke stappen en via hen toetsen of men op de juiste weg is. Hun mening over een beleid kan ook interessant zijn. Zij zijn bovendien niet ongevoelig voor het beroep dat op hen wordt gedaan om medewerking te geven aan de oplossing van problemen die ook zij als problemen kunnen ervaren.
Men kan dus veel bijleren uit hun opmerkingen en ze zullen het opgestelde beleid ook sneller aanvaarden wanneer ze reeds betrokken zijn bij de uitwerking van het beleid.

△ EXTERNE DESKUNDIGEN

Deze partners kunnen éénmalig of gedurende enkele vergaderingen bij de werkgroep betrokken worden om zichzelf voor te stellen en/of om een eigen inbreng te hebben.

- Preventiewerker alcohol- en andere drugs

Een preventiewerker kan gevraagd worden voor inhoudelijk advies en voor de procesbegeleiding van de ganse uitwerking. Tracht zoveel mogelijk zelf op punt te zetten als werkgroep, maar aarzel niet hem of haar te contacteren wanneer er knelpunten zijn of wanneer er een tekort aan inhoudelijke informatie is.

De adressenlijst met alle preventiewerkers verbonden aan een Centrum Geestelijke Gezondheidszorg vindt men in de bijlagen.

- Jeugdpolitie

Bij het afbakenen van het werkdomein of bij gebrek aan kennis van de produkten kan een lokale politionele dienst worden uitgenodigd om produktinformatie te brengen. Zij zijn vaak beter op de hoogte van de juridische aspecten van de problematiek en weten ook in welke middens in de buurt wordt gebruikt en gedeald.
Het is vooral nuttig om deze personen te kennen als overlegpartner. Afspraken met hen kunnen worden gemaakt in verband met het optreden van de politie in en rond de school.
Men kan de politie ook naderhand op de hoogte brengen van het uitgewerkte beleid.

- Hulpverleningsinstanties

Lokale hulpverleningsinstanties zoals een Jongeren Advies Centrum (JAC), een Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) en bepaalde drugspecifieke hulpverleningsinstanties kan men altijd uitnodigen op een vergadering van de werkgroep. Zo kan men hen beter leren kennen in hun specifieke functie. Bovendien kan men hen een duidelijk aanbod naar de school toe laten formuleren. Heel wat gemeenten hebben al een sociale kaart van lokale hulpverleningsinstanties opgesteld. Op die manier kan men gemakkelijk een keuze maken.

- Leden van de Pedagogische begeleidingsdienst

Bij het opstarten van de werkgroep en om het ganse proces van de groep mee te begeleiden kan men ook beroep doen op een pedagogisch begeleider. Bij hen kan men terecht voor extra documentatie. Bovendien kunnen zij doorverwijzen naar externe instanties.

Met de goedkeuring van de directie hebben we nu onze werkgroep samengesteld met vaste partners en partners die éénmalig of enkele vergaderingen bijwonen. De directie, leerkrachten, PMS- en MST-medewerkers, het oudercomité en eventueel ander schoolpersoneel vormen de basis van de werkgroep. Daarnaast kunnen leerlingen en externe instanties een specifieke bijdrage leveren op enkele vergaderingen. Nu kunnen we beginnen aan de concrete planning van de vergaderingen.

C. Agenda

We stellen voor de inhoud van de vergadering te structureren volgens de drie componenten van een drugbeleid:

A. Uitwerken van een plan
B. Opvoeding
C. Interventie

De volgorde die wordt gehanteerd als werkgroep blijft flexibel. Sommige groepen starten liever met opvoeding via het uitwerken van een concrete actie. Dit geeft het gevoel dat op korte termijn resultaat wordt geboekt. Het nadeel zou kunnen zijn dat de groep daarmee ook eindigt. Andere groepen beginnen met het interventieluik, omdat de nood daar het meest dringt.
Het is wel van groot belang dat alle componenten een plaats krijgen binnen het globale beleid.

Werkschema

We stellen hieronder een schema voor dat kan worden gebruikt als model voor een planning van de verschillende vergaderingen.

I. Opstarten

1 ste vergadering

- vastleggen van de doelstellingen van de werkgroep
- analyse van de beginsituatie
- verdere planning van de werkgroep

II. Uitwerken van een plan

2 de vergadering

- afbakenen van het werkdomein: uitwisselen visies en houding
- rolverdeling voor de verschillende partners met opdracht

3 de vergadering

- druggebruik op school: ruimtelijke grenzen bepalen
- reflectie op bestaande regels
- opdracht voor het opstellen van regels

4 de vergadering

- opstellen van nieuwe regels
- maken van afspraken over rapporteren, begeleiden, contacten

5 de vergadering

- reflectie over bestaande sancties bij overtreden van regels
- bepalen van sancties bij overtreden van de nieuwe regels
- concrete vormgeving van het plan
- planning van communicatie van het ganse beleid

III. Opvoeding

6 de vergadering

- reflectie over school - en klasklimaat
- reflectie over structurele veranderingen op school en begeleidingsvormen

7 de vergadering

- kennismaking met bestaand materiaal en verschillende benaderingen
- aanzet geven tot het opnemen van het thema in het schoolwerkplan

8 ste vergadering

- uitwerken van het thema in het schoolwerkplan
- bekendmaking van het werkplan naar verschillende graden

IV. Interventie

9 de vergadering

- overlopen van de verschillende interventiestructuren
- kennismaking met voornaamste begeleidingsdiensten
- reflectie over het contacteren van ouders
- eventueel samenstellen van een speciaal team bij een concrete interventie

V. Evaluatie

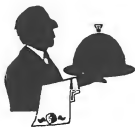
10 de vergadering

- reflectie over het ganse beleid
- afspraken voor verdere opvolging

IV. De drie componenten van het drugbeleid

A. Uitwerken van een plan
B. Opvoeding
C. Interventie

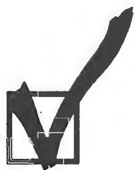
Legende:

: symbool voor een werkvorm om het betreffende onderwerp uit te werken

: symbool voor een nadenkertje, d.w.z. enkele vragen waarbij de groep even dient stil te staan

: symbool voor een voorbeeld bij de tekst

: symbool op te kopiëren bladzijden

IV. De drie componenten van het drugbeleid

A. Uitwerken van een plan

A. UITWERKEN VAN EEN PLAN

1. Motivering
2. Stappen

2.1. Afbakenen van het werkdomein

a) houding tegenover de problematiek
b) kennis van de genotmiddelen
c) afbakenen van grenzen
d) rolverdeling voor de verschillende partners

2.2. Regels

a) motivering
b) reflectie over bestaande regels
c) herwerken en opmaken van regels

2.3. Afspraken

a) in verband met rapporteren en behandelen van druggebruik
b) in verband met begeleiden
c) met buitenschoolse diensten

2.4. Sancties

a) motivering
b) reflectie over bestaande sancties
c) vastleggen van sancties

2.5. Concrete vormgeving en bekendmaking van het plan

1. Motivering

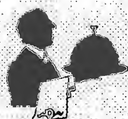
In het plan van een drugbeleid wordt de houding van de school bepaald tegenover druggebruik op school, buiten de school, aan de schoolpoort. Vanuit het bepalen van die houding worden regels opgesteld die voor de school gelden en die de grenzen bepalen die de school wil trekken.
Ook dienen afspraken te worden gemaakt over het rapporteren van druggebruik en drugdealen. Vanuit die opgestelde regels dient men ook na te denken over de sancties die volgen wanneer de regels overtreden worden.
Duidelijke afspraken en regels geven zowel aan leerkrachten als aan leerlingen meer zekerheid over wat kan en niet kan. Het is wel belangrijk deze regels in een aangepaste vorm te gieten en bekend te maken naar buiten toe, onder andere via het schoolreglement.
Dit drugplan biedt een stevige basis om verder stil te staan bij opvoeding en interventie.

2. Stappen

2.1. Afbakenen van het werkdomein

a) Houding tegenover de problematiek

Vooreerst dient de houding tegenover de problematiek te worden besproken. Deze discussie kan uitmonden in een discussie over de pedagogische relatie tussen de leerkracht en de jongere en het algemene mensbeeld dat de school hanteert.
Dit mensbeeld kan geleidelijk aan duidelijk worden doorheen de discussies.

De houdingsvragenlijst

1. Laten invullen van de houdingsvragenlijst (bijlage p. 96)

Werkvorm

Je kan deze individueel laten invullen en de antwoorden nadien in de groep bespreken Je kan de pro's en contra's aan het woord laten door hen te laten repliceren op de argumentatie van een collega. De verslaggever kan op een bord per stelling de "akkoord" en " niet - akkoord" argumenten in twee kolommen inventariseren.

2. Je kan ook iedereen een andere stelling geven van de houdingsvragenlijst en elke persoon vragen zijn mening te geven over de eigen gekregen stelling. De anderen mogen nadien hun mening zeggen.

Reflectie - oefening "Sangria aan de costa del sol"

Het kan interessant zijn de reflectie - oefening rond gevaarlijk gedrag door te nemen met de groep (bijlage p. 98).

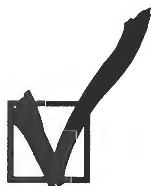
Werkvorm

De oefening toont aan dat elkeen risico's met betrekking tot druggebruik op zijn eigen manier inschat.
Via deze oefening wordt het belang duidelijk om met alle soorten drugs rekening te houden bij het uitwerken van een beleid.

NOOT:

Het is niet nodig dat iedereen exact dezelfde mening heeft omtrent de problematiek. Het is immers ook moeilijk tot een globale consensus te komen wat betreft meningen en standpunten. Maar het is wel belangrijk dat iedereen zijn mening formuleert. De kennismaking met andermans visies kan verrijkend zijn voor de eigen houding. Een beleid kan maar slagen wanneer ieder individu zijn persoonlijke mening onderkent, maar zich ook solidair kan verklaren met het standpunt van de school als instituut.

Bijvoorbeeld:

- *iemand kan persoonlijk wel vinden dat marihuana zou moeten worden gelegaliseerd of dat het produkt niet zo gevaarlijk is, maar toch akkoord gaan dat binnen het huidig wettelijk kader druggebruik op school dient te worden verboden .*

- *iemand kan hasjgebruik verwerpelijk vinden, maar kan in het kader van de gemaakte afspraken de gebruiker nog kansen geven.*

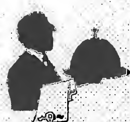
Het is wel nodig via voldoende uitwisseling van gedachten tot een consensus te komen in verband met de aanpak. Ondanks de verschillende meningen van iedereen, blijft een gezamenlijk standpunt mogelijk.

b) Kennis van de genotmiddelen

Voor de basiskennis over de verschillende genotmiddelen kan een preventiewerker uit de regio of een plaatselijke politionele dienst op één van de eerste vergaderingen informatie over de verschillende produkten en de thematiek komen geven.

Om zich beter te informeren over de genotmiddelen kan men "Achtergrondinformatie drugs" (Werkgroep Onderwijs VAD, 1990) raadplegen.

Vanuit voldoende kennis kan men dan de doelstellingen van het beleid formuleren en een duidelijke visie krijgen op de problematiek.

Werkvorm

De kennistest

Via de kennistest worden enkele misvattingen omtrent de thematiek uitgeklaard.

Deze kennistest bevat 12 vragen die ieder eerst individueel beantwoordt. Nadien gaat men bij iedere vraag na hoeveel juiste antwoorden er zijn en geeft men vervolgens het juiste antwoord. In de bijlagen (p.102) vindt men voldoende achtergrondinformatie om uitgebreid antwoord te geven op de vragen.

Werkvorm

Diareeks

Een alternatief is het tonen van dia's met produktinformatie over de genotmiddelen. Een objectieve en interessante diaset is deze van het Instituut voor Alcohol - en Drugpreventie in Amsterdam (IADA).

Bij de diaset hoort een handleiding met tekst bij de dia's. (Prijs: 6000 fr.)
Het adres van IADA vind je terug in de bijlagen.

c) Afbakenen van grenzen

Het werkdomein afbakenen betekent ook de grenzen aangeven tot waar de regels van de school gelden. Het bepalen van deze grenzen hangt samen met de doelstellingen van het beleid.
Belangrijke vragen dienen daarvoor op de discussietafel te worden geworpen zoals:

■ Betrekken we in ons beleid enkel het druggebruik binnen de school of gaat het ook over druggebruik aan de schoolpoort ?

■ Betrekken we in ons beleid enkel het druggebruik tijdens de schooluren of gaat het ook over druggebruik in de vrije tijd ? Is het onze verantwoordelijkheid in te gaan op leerlingen die in het weekend XTC gebruiken ?

Nadenkertje

Kan de school druggebruik buiten de school sanctioneren ?

1. Reageren we op gebruik in het weekend ?
2. Reageren we enkel op het overtreden van de schoolregels ?
3. Wat als de gevolgen van gebruik in het weekend op school merkbaar zijn ?
4. Welke traditie heeft de school hierin voor andere problematieken zoals criminaliteit ? Hoever gaat onze verantwoordelijkheid naast die van de ouders ?

■ Willen we een drugvrije school ?

Nadenkertje

Wat betekent een drugvrije school voor ons ?

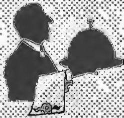
Betekent dit dat we ons als school enkel willen vrij houden van illegale drugs of vinden we hetzelfde van alcohol, medicatie en tabak ?

■ Willen we het probleem beheersen of ermee leren omgaan ?

Het is zeer belangrijk een duidelijk doel voor ogen te houden. Hoe duidelijker de doelstellingen, hoe beter men de resultaten kan meten en evalueren.

d) Rolverdeling voor de verschillende partners

In deze fase zou de werkgroep moeten komen tot een taakomschrijving van de verschillende partners inzake het opvolgen van druggebruik op school.
Hieronder vindt u een methodiek om tot een rolverdeling te komen.

Werkvorm

De briefjesmethode

Iedereen van de groep krijgt per partner (vb. directie) een briefje en vult daarop de rol in voor die specifieke partner in een drugbeleid op school.

Vervolgens wordt op een bord een lijstje per partner opgesteld vanuit de gegevens op de briefjes.

Het is interessant deze gegevens te toetsen bij ieders achterban buiten de werkgroep. Op een volgende vergadering kan dan een bespreking volgen en een verdere rolverdeling opgesteld worden voor alle partners in een drugbeleid op school.

NOOT:

Vergeet niet de rol van leerlingen te bespreken in het ontwikkelen van een beleid en hun aanwezigheid op specifieke vergaderingen, comités, klasseraad,...

Welke traditie kent de school hierin ?
Wanneer raadplegen we hen ?
Kunnen enkele afgevaardigde leerlingen in naam van de hele groep spreken ?

Vanuit het bepalen van ieders rol rond druggebruik op school kunnen gemakkelijker regels en afspraken uitgewerkt worden. Men weet immers waarvoor ieder zich wil en kan engageren. Bij het opstellen van regels kan men met de rolbepaling al rekening houden.

2.2. Regels

a) Motivering

Vooraleer stil te staan bij het opstellen van regels, dient men zich eerst het volgende af te vragen:

1. Waartoe dienen regels ?
2. Wat willen we ermee bereiken ?

Regels kunnen helpen om informele gedragswetten te formaliseren.
Regels met betrekking tot druggebruik kunnen duidelijk maken dat het gebruik van drugs geen vanzelfsprekendheid is. Bovendien scheppen zij duidelijkheid voor alle betrokkenen:

→ de leerkracht weet hoever zijn verantwoordelijkheid reikt
→ de leerling kent zijn grenzen
→ de ouders merken dat de school actie onderneemt

Een belangrijk voordeel van regels is het consequent gebruik van dezelfde regels door verschillende partners. Een eenduidig gebruik geeft geloofwaardigheid aan de school. Bovendien zal iedereen zich zekerder voelen om te handelen, omdat men weet wat hem te doen staat.
Regels bieden ook een kader om op een open manier over het onderwerp te praten.

b) Reflectie over bestaande regels

Vooraleer nieuwe regels uit te vinden, bekijkt men best eens welke er al voorhanden zijn en over welke thema's. Dit kunnen algemene gedragsregels zijn, maar zij kunnen ook specifiek zijn over bijvoorbeeld het roken of alcoholgebruik.

Het kan nuttig zijn deze oude regels te herzien en aan te passen. Wanneer zij goed opgevolgd worden en hun nut reeds bewezen hebben, kunnen zij bevestigd worden of een basis vormen om nieuwe regels op te stellen.

c) Herwerken en opmaken van nieuwe regels

Vanuit de bestaande regels kunnen nieuwe regels opgesteld worden. Bij het opstellen ervan kan men de volgende vragen stellen volgens de volgende drie aspecten mens, middel en milieu:

Mens: Gelden dezelfde regels

- voor leerlingen èn voor leerkrachten en ander schoolpersoneel ?
- voor alle leeftijdsgroepen of graden ?

Middel : Gelden dezelfde regels voor roken, alcohol, medicatie en illegale drugs ?

Milieu: Gelden dezelfde regels voor 's middags, schoolreizen, klasbijeenkomsten, schoolfeesten, ...

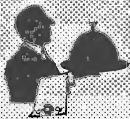
Voorwaarden voor het opstellen van regels

- inspraak van de leerlingen
- de zin van een regel moet altijd duidelijk zijn
- regels mogen de communicatie met jongeren niet vervangen

Tips voor het opstellen van regels

- een inleiding formuleren op verklarende toon
  → uitleggen waarom bepaalde zaken aan regels gebonden zijn
- resulteren uit gezamenlijke afspraken tussen schoolleiding, leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel
- duidelijk en éénduidig zijn
- voor iedereen laten gelden
- plaats laten voor uitzonderingen
  → verzachtende of bezwarende omstandigheden per geval afwegen

Het beleid moet voldoende flexibel zijn om besluiten te maken van geval tot geval. Toch moet het ook specifieke regels bevatten zodat de verantwoordelijke partijen op een vlotte manier kunnen handelen. Het beschikken over een beleidsplan sluit situationeel overleg niet uit. Het zou zo'n overleg zelfs moeten vergemakkelijken.

Werkvorm

Het opstellen van regels:

1. Mondelinge bevraging : iedereen denkt na over de volgende vragen:

1. Welke zijn de bestaande regels ?
2. Rond welke thema's?
3. Voor wie gelden ze ?
4. Worden de regels nageleefd ?
5. Welke zijn de ondersteunende elementen voor de toepasbaarheid ervan ?
6. Welke zijn de knelpunten in de toepasbaarheid ervan ?

De antwoorden worden vermeld in de groep. De belangrijkste kernwoorden worden op een bord of een blad genoteerd.

Variante: Kies er één thema uit (vb.spijbelgedrag) en inventariseer de bestaande regels hierrond. Evalueer de toepassing ervan: Welke zijn de sterke en de zwakke punten ?

2. Laat ieder de bevraging toetsen binnen de eigen groep van collega's

3. - Ga in een volgende vergadering na welke regels van toepassing kunnen zijn op druggebruik en welke aanvullende regels nodig zijn
   - Vervolgens kan de vraag in het midden gegooid worden welke veranderingen men kan aanbrengen op basis van de knelpunten van de vroegere regels.
   - Tot slot kunnen nieuwe regels opgesteld worden.

2.3. Afspraken

a) in verband met rapporteren en behandelen van drugactiviteiten

Volgende vragen kunnen een leidraad vormen voor de vergadering:

1. Wat doen we met een vermoeden van druggebruik ?
2. Wat doen we met een bewijs van druggebruik ?
3. Wanneer rapporteren we ? Enkel bij zekerheid ?
4. Aan wie rapporteren we?
5. Wat is het doel van rapportering ? sanctioneren / interveniëren / hulpverlenen
6. Waar liggen de grenzen aan vertrouwelijkheid ?
   Zie achtergrondinformatie p. 74

b) in verband met begeleiden

Het is aangewezen om enkele algemene lijnen voor de begeleiding van leerlingen uit te werken. Een algemene procedure geeft alle partners zekerheid over wat er gebeurt met een leerling als druggebruik wordt opgemerkt. Naast een globale afspraak kan men nog geval per geval bekijken.

Enkele richtvragen:

1. Welk begeleidingsplan wordt voorzien voor de leerling ?
2. Wanneer wordt er doorverwezen ?
    - tijdstip ?
    - aard van de problematiek ?
3. Wanneer worden PMS - en MST- centra betrokken ?
4. Wanneer wordt een externe hulpverleningsinstantie betrokken ?
5. Hoe worden de ouders hierbij betrokken ?
6. Wie doet wat ?

c) met buitenschoolse diensten:

1. Betrekken we de plaatselijke horeca bij ons beleid?
2. Welke mogelijkheden en grenzen heeft de hulpverlening naar de school toe ?
3. Hoe communiceren we ons beleid naar externe instanties ?
4. Is politie een overlegpartner voor ons ?

Nadenkertje

Contacteren van de politie

Richtvragen:

■*Hoe ernstig is het probleem?*

Het is nuttig dit probleemgeval te vergelijken met de andere illegale activiteiten die men kent.

Zou je ook een jongere aangeven die je ziet stelen? Weinig mensen nemen een absolute houding aan tegenover deze zaken. Het is meer een kwestie van een grens te trekken.

■*Welke actie zou de politie ondernemen ?*

Zouden ze in burgerkledij optreden of nogal zichtbaar verschijnen aan de school ?
Zouden ze de jongere vervolgen ?
De politie is meer geïnteresseerd in personen die op georganiseerde wijze drugs verspreiden. De grote dealers vindt men meestal niet in de school. De politie wil wel weten vanwaar de drugs komen. Deze informatie kan anoniem doorgespeeld worden. Meestal kennen zij de bronnen ook wel, maar de moeilijkheid ligt in het betrappen van deze dealers. Wanneer men de strategie van de lokale politie niet kent, kan men hen best op voorhand vragen stellen als:

- Wat zouden jullie doen als ... ?
- Kunnen jullie invloed uitoefenen op wat de jongeren doen ?

■*Welke invloed zou het contacteren van de politie hebben ?*

- *op de jongere ?*
- *op de familie van de jongere ?*
- *op de eigen relatie met de jongere ?*
- *op de andere leerlingen ?*
- *op de school ?*

2.4. Sancties

a) Motivering

Na het opstellen van de regels en procedures dient men na te gaan welke acties men zal nemen wanneer iemand de regels overtreedt.
Een eerste belangrijke vraag is ook hier de vraag waarom men sancties uitvaardigt.

→ Wat wil men bereiken ? Wat is het einddoel ?
Welk standpunt nemen we in bij dit einddoel ?

- van de leerlingen ?
- van de ouders ?
- van de school ?
- van de publieke opinie ?

Vooraleer verder te gaan is het aangewezen hierover eerst een eenduidig antwoord te formuleren.

b) Reflectie over bestaande sancties

Bij het zoeken naar sancties bij het overtreden van de regels kan men ook nagaan welke sancties gelden voor ander onaanvaardbaar gedrag. De schooltraditie en - cultuur dient hierin te worden gerespecteerd.
Voor elke sanctie die men opstelt moet men de voor- en nadelen op een rijtje zetten en de consequenties voor de verschillende partijen afwegen.

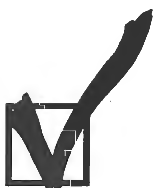
c) Vastleggen van sancties

Enkele richtvragen hierbij:

1. Welke sanctionering laten we volgen ?
2. Op welke manier zal de sanctionering verlopen ?
3. Wie wordt er aangesproken en wanneer?

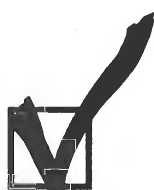
4. Maken we onderscheid tussen:

- **Eénmalige vaststelling/herhaaldelijke vaststelling ?**

Voorbeeld van een sanctie bij eenmalige vaststelling:

- *gesprek met klastitularis / directeur/ onderdirecteur/ leerlingenbegeleider of PMS/MST - medewerker*
- *het geven van een nieuwe kans : duidelijke afspraken in verband met het gedrag (tijdslimieten voor een nieuwe evaluatie en een gesprek)*

Voorbeeld van een sanctie bij herhaaldelijke vaststelling:

- *gesprek met klastitularis / directeur/ onderdirecteur/ leerlingenbegeleider of PMS/MST - medewerker*
- *leerling verplichten zelf met ouders te praten*
- *sanctie afspreken (eventueel met een speciale werkgroep) vb. strafstudie op vrijdag, het uitwerken van een rapport, klusjes opknappen*
- *uitnodigen van ouders om te verifiëren + indien nodig lijst met adressen doorgeven*
- *contract met de leerling opstellen om verandering in de situatie aan te brengen*
- *zorgen voor sanctie èn begeleiding*

Kan men gebruik objectiveren ?

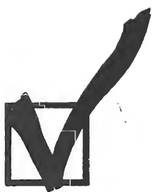
1. Gaat men over tot "razzia's" (vb. in internaat)? Wat dan met de open sfeer en de vertrouwensrelatie ?
2. Gaat men klasgenoten bevragen ? Wat doet men hier dan mee ?

Nadenkertje

3. Uit men zijn vermoeden openlijk naar de betrokken persoon toe? Op welke wijze ?

Het is goed om weten dat het veelal blijft bij vermoedens van druggebruik.

■ **Gebruiken/dealen/doorgeven ?**

Voorbeeld van een sanctie bij

- ***gebruik:*** *interne begeleiding en sanctionering*
- ***dealen:*** *melding aan politie*

MAAR: Hoe definiëer je dealen ?

vb. iemand die iets meebrengt uit Nederland voor zijn vriend:
→ *is dit doorgeven of is dit dealen ?*

■ **XTC/cannabis/alcohol/medicatie/tabak /andere ?**

Reageer je op eenzelfde manier tegenover gebruik van de verschillende genotmiddelen ?

■ **Gebruik door één leerling of door een leerlingengroep ?**

■ **Zelfmelding door de betrokkene of vaststelling ?**

2.5. Concrete vormgeving en bekendmaking van het plan

In deze fase heeft men met de werkgroep een plan of een basistekst klaar dat formeel voor goedkeuring naar de directie kan gaan. Nadien kan het verspreid worden naar de andere partners.
De optie kan genomen worden om de verschillende tussenstappen regelmatig te rapporteren en te toetsen met anderen. Men kan natuurlijk ook kiezen om pas met iets naar buiten te komen wanneer het ganse beleid klaar is. In de eindfase dienen immers ook de componenten opvoeding en interventie in het beleid opgenomen te worden.

Hoe het plan of het uiteindelijke beleid wordt bekendgemaakt, hangt af van de werkwijze van de werkgroep en van de tradities binnen de school.

Enkele mogelijkheden:

Het resultaat moet duidelijk kenbaar gemaakt worden.
In het verspreide document moeten zeker de rollen en verantwoordelijkheden van alle partijen vermeld worden en ook de instanties waar men buiten de school terecht kan voor hulp.
Alle leerkrachten, het oudercomité, afgevaardigde leerlingen van de leerlingenraad en ander schoolpersoneel kunnen een **kopie** krijgen van het ganse document.
Na deze verspreiding kan een **personeelsvergadering** volgen om het personeel de kans te geven het plan of het beleid door te nemen en suggesties te geven voor het in een definitieve vorm wordt gegoten. Op deze manier geraakt iedereen vertrouwd met de verantwoordelijkheden die alle betrokkenen dragen en krijgen de leerkrachten voldoende de kans om het voorstel te bespreken.
Het voorstel kan ook apart op het **oudercomité** en op een **leerlingenraad** worden besproken.

Een definitieve versie wordt aan de **lokale raad/ participatieraad** voorgelegd.

Het plan kan volledig of gedeeltelijk opgenomen worden in het schoolreglement. Sommige scholen verkiezen een gedeeltelijke opname en wel op een onopvallende manier, namelijk naast andere verbodsregels.
Dit reglement wordt jaarlijks verspreid naar de ganse schoolpopulatie. Op deze manier bereik je ook de ouders, vermits zij het document ondertekenen.

Naar de leerlingen toe kan men dit reglement mondeling laten toelichten door de klastitularis in het begin van het schooljaar.
Enkele voorbeelden van een opname van het plan in een schoolreglement vindt men in de bijlagen.
Men mag zich wel niet beperken tot een opname van het plan in het schoolreglement. De twee andere componenten dient men ook uit te werken, anders werkt het beleid niet !

Het basisplan is uitgewerkt. We hebben het werkdomein beter leren kennen, de eigen waarden en normen uitgewisseld en vanuit een gezamenlijk standpunt over de problematiek hebben we ook het werkdomein voor de school afgebakend.
Op basis van bestaande regels hebben we nieuwe regels opgesteld en zijn er nieuwe afspraken gemaakt. Na het vastleggen van de sancties is er tot slot beslist hoe het plan wordt bekendgemaakt.
Op dit moment is de werkgroep klaar om te bekijken welke concrete acties en plannen er op leerlingenniveau uitgewerkt worden.

B. Opvoeding

B. OPVOEDING

1. Motivering

2. Basisvoorwaarden

2.1. Een positief schoolklimaat
2.2. Een positief klasklimaat
2.3. Mogelijke structurele veranderingen op school

3. Het schoolcurriculum

3.1. Overzicht van de verschillende didactische benaderingen

a) waarschuwende benadering
b) informatieve benadering
c) affectieve benadering
d) situationele benadering
e) emancipatorische benadering

3.2. Overzicht van bestaand materiaal

a) pakketten voor het basisonderwijs
b) pakketten voor het secundair onderwijs
c) spelen

3.3. Uitwerking van het schoolwerkplan rond alcohol- en andere drugpreventie

4. Vorming van leerkrachten, PMS- en MST-medewerkers en ouders

1. Motivering

Opvoeden tot het voorkomen van drugmisbruik bij leerlingen is ruimer dan specifieke lessen geven over alcohol en andere drugs. Dit betekent onder meer dat men zo vroeg mogelijk, bij voorkeur van in de basisschool, met drugpreventie start. Het accent ligt dan niet op de produkten maar wel op de onderliggende persoonlijke en sociale vaardigheden die kinderen in staat stellen persoonlijke keuzes te maken (m.b.t. snoepen, televisiekijken, enz.). De aanpak in de basisschool is in een ruimer kader van gezondheidsvoorlichting en - opvoeding geïntegreerd, waarbij de persoonlijkheidsontwikkeling, sociale vaardigheidstraining en een ondersteunend school- en klasklimaat de meest belangrijke componenten uitmaken.
Voor het secundair onderwijs blijven deze opties prioritair, maar aanvullend kunnen meer gerichte activiteiten en lessen worden uitgewerkt, die aansluiten bij de kennis, de vragen, de ervaringen en de leefwereld van de leerlingen.
In onderstaande tekst spreken we eerst over het schoolklimaat, de schoolcultuur en het klasklimaat. Deze aspecten van de school vormen een basis voor het al dan niet slagen van een drugbeleid op school.
Wanneer men deze aspecten vooraf in acht neemt en hiermee rekening houdt bij de uitbouw van een beleid, kan men beginnen nadenken over specifieke programma's of pakketten om het thema in de klas aan te brengen.

2. Basisvoorwaarden

Het al of niet psychisch welbevinden van de jongere wordt mede bepaald door het leven en het samenleven op school.
Wanneer de jongere zich niet thuis kan voelen op school, zich er niet echt kan ontplooien, kan dit een risico betekenen voor alcohol - en ander drugmisbruik.
Het is dus van essentiëel belang om deze bedreigende factoren in het schoolklimaat op te sporen, te signaleren aan de betrokkenen en hierrond veranderingen te realiseren.
Heel wat scholen zijn er reeds in geslaagd om deze bedreigende factoren (soms samen met de begeleidingsdiensten) op een creatieve manier aan te pakken.

2.1. Een positief schoolklimaat

De schoolcultuur betekent de werkelijkheid van waarden, normen en betekenissen die het leven op school richting en structuur geven (Bouverne - De Bie,1990).
Een reflectie van de schoolcultuur vindt men onder andere terug in structurele aspecten van het schoolgebeuren zoals leerlingenraden, ouderavonden, vertrouwenspersonen, het schoolreglement, ...

Het schoolklimaat vormt een onderdeel van de schoolcultuur en is het resultaat van de kwaliteit van de relaties en de structuren die in de school aan het werk zijn.
Een positief schoolklimaat is niet alleen belangrijk in het kader van alcohol - en andere drugpreventie, maar komt het totale welbevinden van leerlingen èn leerkrachten ten goede.

Belangrijke schoolfactoren die positief bijdragen tot de schoolcultuur/het schoolklimaat :

1. Hoge eisen stellen naar wat leerlingen aankunnen:
   → niet enkel de intellectuele capaciteiten, ook creatieve opdrachten
2. Duidelijke regels stellen en consequent toepassen
3. Discipline houden op basis van aanmoedigen van goed gedrag
4. Hoge kwaliteit van lesgeven aanhouden
5. Goed onderhouden van de school
6. Een nauwgezet tijdsschema opleggen
7. Participatie stimuleren
8. Steun en bereikbaarheid tonen
9. Positieve verwachtingen uiten naar de leerlingen toe
10. Ruimten voor gezellige contacten tussen leerlingen onderling of tussen leerlingen en leerkrachten ter beschikking stellen

Richtvragen bij het uitdiepen van het schoolklimaat:

1. Op welke manier vertonen onze leerkrachten ondersteunend en stimulerend gedrag ?
2. Op welke manier vertoont de directie ondersteunend en stimulerend gedrag ?
3. Op welke manier voelen leerlingen dat we echt om hen geven ?
4. Op welke manier kan er een vertrouwensrelatie bestaan tussen
   - leerkrachten en leerlingen?
   - directie en leerlingen ?
   - directie en leerkrachten ?
   - inrichtende machten en directie ?
5. Hoe gedragen de leerlingen zich
   - tegenover de directie en de leerkrachten ?
   - tegenover elkaar ?
6. Welke sfeer heerst er op school ?
7. Op welke manier worden de beslissingen en conflicten tussen het schoolpersoneel en de leerlingen gemaakt en opgelost ?

8. Hoe worden de leerlingen èn leerkrachten betrokken in het plannen en beslissen van gebeurtenissen ?

9. Op welke manier kan het schoolbeleid en de verwachtingen van de school duidelijk zijn voor iedereen ?

10. Wanneer en in welke mate worden ouders betrokken op school ?

11. Voelen leerlingen dat ze in een veilige leeromgeving zitten ? Hoe ?

12. Welke mogelijkheden krijgen onze leerkrachten ?

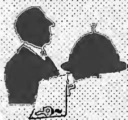
13. Welke ondersteuning biedt de school voor leerkrachten ?

14. Hoever staan we voor wat betreft leerlingenbegeleiding ?

15. Welke opvoedingsstijl heerst er in onze school ?

- autoritair ?
- democratisch ?
- laisser-faire ?

16. Hoe verlopen de middaguren ? Worden er activiteiten voorzien ?

Werkvorm

Richtvragen

Doe een zelftoets aan de hand van de bovenstaande richtvragen. Laat iedereen gedurende 15 minuten voor zichzelf een antwoord formuleren op de vragen.

Stel dan vraag per vraag aan de groep en kijk welke meningsverschillen er zijn. Laat hen ook argumenteren.
Laat hen zoeken naar voorstellen voor een positiever schoolklimaat via een mondelinge brainstorming.

Barometer voor het schoolklimaat

Om de partners buiten de werkgroep te betrekken en een ruimere opinie te kennen kan je de barometer voor het schoolklimaat laten invullen door het ganse schoolpersoneel.

Werkvorm

Je kan de barometer laten binnenbrengen op een centrale plaats.
Nadien kan je binnen de werkgroep de resultaten ter discussie bespreken.
De barometer vind je in de bijlagen (p.108).

2.2. Een open klasklimaat

Belangrijke klasfactoren:

1. Zorgen voor een vriendelijke, open, niet bedreigende of spottende sfeer
2. Voorspelbaarheid bieden: laten weten wat de regels zijn
3. Structuur en duidelijkheid bieden
4. Concrete en specifieke feedback geven (zeker ook positieve feedback)
5. Leerlingen aanmoedigen
6. Voldoende eisen formuleren en grenzen stellen
7. Zelfstandigheid stimuleren
8. Initiatief stimuleren
9. Positieve verwachtingen uiten
10. Vertrouwen geven

Richtvragen voor een positief klasklimaat:

1. Hoe is het gesteld met de constante, dagdagelijkse relaties tussen leerkracht en leerling ?
2. Op welke manier en bij wie kan een leerling met problemen terecht ?
3. Hoe hoog is de drempel tussen de leerling en de leerkracht ?
4. Hoe is de klassfeer ? Is er groepsvorming ?
5. Hoe strikt wordt het leerplan gevolgd ?

Een positief klasklimaat vereist constante, dagdagelijkse interventies tussen leerkrachten en leerlingen. Op die manier kan een continuïteit in de relatie tussen leerkracht en leerling opgebouwd worden.

Klasseraadbespreking

Het kan nuttig zijn om het klasklimaat eens apart te bespreken met PMS - medewerkers en leerkrachten op een klasseraad.

Werkvorm

De bovenstaande richtvragen kunnen als leidraad dienen voor het gesprek op de klasseraad.

Aarzel niet externe deskundigen te betrekken bij het uitwerken van bepaalde stappen !

2.3. Mogelijke structurele veranderingen op school

Aanvullend bij en ter ondersteuning van de nieuwe regelgeving en planning voor wat betreft het werken op lange termijn op preventief vlak, kan het nodig zijn op school enkele structurele veranderingen aan te brengen.
Dit kan het uitwerken zijn van extra begeleiding op school.
Het zorgen voor begeleiding van probleemgedrag in de school leidt tot een verscherpte probleemgevoeligheid op school. Het gevolg is dat de hele school zich in vraag stelt.
Aandacht geven voor leerlingen is een proces van continu zoeken naar een optimale afstemming tussen:

- eisen, taken, regels en doelstellingen van de school
- mogelijkheden en motivaties van de leerlingen
- verwachtingen naar leerlingen toe
- verwachtingen van ouders en inrichtende machten
- vaardigheden en mogelijkheden van directie en leerkrachten

De basis is openheid, vertrouwen en probleemoplossend bezig zijn.

Verschillende begeleidingsvormen zijn mogelijk:

a) Vertrouwensleerkracht

Leerkrachten worden met veel taken belast. Zij dienen vrijwillig deel te nemen aan klasseraden, krijgen te maken met grotere klasgroepen en geven soms les in verschillende scholen om voltijds te werken. Om deze reden komen zij moeilijk tot informele momenten met hun leerlingen.

Vanuit deze vaststelling is het idee op sommige scholen gegroeid om een soort leerlingenbegeleider aan te stellen.
Zo'n leerkracht kan voor een bepaald aantal uren vrijgesteld worden om aan leerlingenbegeleiding te doen. De overige uren worden verder ingevuld met lesgeven. Op die manier wordt het vertrouwen met de leerlingen behouden en er is ook nog meer contact met de leerlingen in klasverband.

b) Groene leerkracht

Een andere vorm van leerlingenbegeleiding is een groene leerkracht.
De keuze van zo'n leerkracht kan gebeuren via een stemronde door de leerlingen.
Deze positieve bevestiging kan voor de leerkrachten een extra meerwaarde betekenen.
Na de stemronde wordt naar de bereidheid van de verkozen leerkracht gevraagd om gedurende één schooljaar groene leerkracht te zijn. Iedere leerling kiest dus zijn eigen vertrouwenspersoon.
Die keuze kan voor de ganse schoolcarrière gelden of kan jaarlijks herzien worden.
Dit geeft het voordeel voor de leerkracht om slechts tijdelijk belast te zijn met dit engagement. Voor de leerling betekent dit dat hij zijn keuze kan herzien.
Deze leerkracht is dus eerder een persoonlijke begeleider van de leerling.

Andere mogelijke structurele veranderingen

- klassen zodanig structureren dat er aandacht kan zijn voor iedereen: eventueel niet te grote klassen (vb. max. 24 leerlingen)
- klasseraden laten aanvullen met een klasgesprek
- klasseraden over het klasfunctioneren, het klasklimaat en het probleemgedrag van de leerlingen
- activiteiten voor leerlingen en leerkrachten (sport zoals volleybal, aerobic, volksdans, culturele activiteiten, zangkoor,..)
- ontmoetingsplaats voor leerkrachten en leerlingen
- interne communicatie met inbreng van de leerlingen (vb. een schoolkrantje)

- na de les voorstellen of er nog vragen zijn rond het onderwerp:
  - op papiertje naamloos laten opschrijven
  - kans geven om persoonlijk met leerkracht te praten over het onderwerp
- beschikbaarheid van leerkrachten
- beschikbaarheid van leerlingenbegeleiding
- brievenbus voor leerlingen voor vragen en tips

3. Het schoolcurriculum

Er bestaat in het onderwijs reeds een hele traditie voor wat het aspect drugpreventie in het curriculum betreft. Diverse lespakketten rond alcohol en andere drugs werden voor het onderwijs ontwikkeld en reeds jarenlang doen leerkrachten inspanningen om dit thema in hun lessen ter sprake te brengen. In de loop van de jaren zijn hiervoor verschillende didactische benaderingen uitgewerkt met specifieke klemtonen en effecten. Niet één, maar een combinatie van verschillende benaderingen geeft de beste resultaten op middellange en lange termijn. De keuze gebeurt het best op basis van de noden en ervaringen van de leerlingen.
Het moet ook duidelijk zijn dat preventielessen alleen geen blijvend resultaat hebben op het gedrag van de leerlingen. Deze lessen zijn vooral gericht op doelstellingen op middellange termijn en beogen dat jongeren op een verantwoorde wijze leren omgaan met genotmiddelen. Het voorkomen van probleemgebruik staat hierbij voorop. De lessen kunnen echter niet voorkomen dat jongeren - ook binnen de school - met drugs gaan experimenteren. Vandaar dat een drugbeleid slechts effect kan hebben als naast drugpreventie in het curriculum ook aandacht wordt besteed aan het klas- en school-klimaat en als tegelijkertijd ook de andere componenten van een drugbeleid op school geïmplementeerd worden.

3.1. Overzicht van de verschillende didactische benaderingen

a) Waarschuwende benadering

■ Gebruik van afschrikkingsmethodes:

Bijvoorbeeld:
- getuigenissen van ex - verslaafden
- dramatische films

■ **Nadeel:**

- boodschap bereikt vooral de jongeren die al een negatieve houding hadden
- overdreven en onvolledige info
- staat soms ver af van de eigen belevingswereld
- men ziet het gevaar niet voor zichzelf
- de waarschuwende boodschap wordt verworpen of geminimaliseerd

■ **Evaluatie:**

- de boodschap maakt slechts indruk op korte termijn
- geen enkel effect op het gedrag, zelfs gevaar voor een tegenovergestelde reactie

b) Informatieve benadering

■ **Doel:** het geven van informatie

↓

het vormen van een negatieve houding tegenover drugs

↓

gedragsverandering

■ **Inhoud:** Objectieve info wordt gegeven over:

- de historische en culturele achtergrond van drugs
- de aard en de fysiologische effecten van drugs
- de legale positie van drugs en de rol in de gemeenschap
- alternatieven voor druggebruik
- infobronnen voor problemen

■ **Nadeel:**
- zeer produktgericht
- houdt geen rekening met de invloed van sociale factoren
- objectieve info bestaat niet

■ **Evaluatie:**
- verhoogt de kennis over de produkten
- minder effectief naar attitudes en gedrag toe
- kan zelfs nieuwsgierigheid opwekken

c) Affectieve benadering

- niet de middelen, maar het individu staat centraal
- aandacht naar attitudes, waarden en opinies

- **Inhoud**: - eigen waarden worden verduidelijkt
  - beslissingsvaardigheden worden aangeleerd op basis van het afwegen van de voor - en nadelen van het gedrag
  - het stimuleren van een positief zelfbeeld en verhogen van zelfwaardering

- **Nadeel:** het niet kunnen inoefenen van de vaardigheden in reële situaties

- **Evaluatie:** veranderen van attitudes, maar gedrag verandert niet

d) Situationele benadering

- componenten van de informatieve en affectieve benadering

- **Inhoud:**

- wijzen op duidelijke, sociale en korte termijngevolgen van druggebruik
- uitklaren van genormeerde, onjuiste ideeën
- aanleren van communicatievaardigheden
- aanleren van besluitvaardigheid
- bewustmaken van de invloed van de leeftijdsgenoten,de familie en de media
- wijzen op belang van het ontwikkelen van positieve vriendschapsbanden

- **Evaluatie:**

  - kennisvermeerdering
  - verhoogde beslissingsvaardigheden
  - terugloop in gebruik

e) Emancipatorische benadering

- nadruk op omgevingsfactoren en ontwikkelingsproblemen
- trainen van persoonlijke en sociale vaardigheden in het zoeken naar alternatieve gedragingen met dezelfde functie als druggebruik:
  - verruiming van de geest
  - persoonlijke groei
  - opwinding
  - risico's en uitdagingen aangaan
  - verveling voorkomen
- **Evaluatie:**
  - terugloop in gebruik
  - verhoogde vaardigheden

3.2. Overzicht van bestaand materiaal

De onderstaande lijst is uitgebreid, maar is niet noodzakelijk volledig. Een meer uitgewerkte inventaris van alle pakketten volgt.
De instanties waarbij men onderstaande pakketten kan bestellen, worden in de bijlagen vermeld met hun volledige naam en adres. Alle vermelde pakketten liggen ter inzage bij het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie (V.I.G.).

a) PAKKETTEN VOOR HET BASISONDERWIJS (5de en 6de leerjaar)

1. Roken en drinken : klassikaal bekeken

- Handleiding over tabak en alcohol voor projectwerking
- Uitgave en distributie: Vereniging voor Alcohol en andere Drugproblemen (V.A.D.)
- Uitgavedatum: 1987
- Prijs: 130 fr.

2. Drinken en roken: wat je kunt verwachten van Alcohol en Tabak

- Diaserie voor lessen
- Uitgave en distributie: Nederlands Instituut voor Alcohol en Drugs (N.I.A.D)
- Uitgavedatum: 1990
- Prijs: 350 fr .

3. Wat uw leerlingen kunnen verwachten van Alcohol en Tabak

- Handleiding voor leerkrachten
- Uitgave en distributie: N.I.A.D.
- Uitgavedatum: 1992
- Prijs: 200 fr.

4. Wat je kunt verwachten van Alcohol en Tabak

- Leerlingenboek
- Uitgave en distributie: N.I.A.D.
- Uitgavedatum: 1992
- Prijs: 50 fr.

5. Op zoek naar een schat, de wondere wereld van het geneesmiddel

- Brochure voor leerkrachten en leerlingendocument
- Uitgave en distributie: Research en leven
- Uitgavedatum: 1992
- Prijs: voor scholen gratis

6. Tralies in Wonderland

- Lessenpakket voor een projectwerking rond snoep,videospelletjes, frisdrank, TV, ...
- Uitgave en distributie: C.A.D., Hasselt
- Uitgavedatum: 1990
- Prijs: video: 800 fr., werkboekje voor leerlingen: 60 fr., handboek voor leerkrachten: 60 fr., folder voor ouders: 10 fr., affiches: 10 fr.

7. Speel niet met vuur !

- Lessenpakket over tabakspreventie
- Uitgave en distributie: Stichting Volksgezondheid en Roken, Nederland
- Uitgavedatum: 1986
- Prijs: gratis

8. Project voor tabakspreventie

- Buitenschools project a.h.v. 9 nieuwbrieven en ondersteunend materiaal
- Uitgave en distributie: Koördinatiekomitee Algemene Tabakspreventie (K.K.A.T.)
- Uitgavedatum: 1993 t.e.m.1994
- Prijs: gratis

b) PAKKETTEN & PROGRAMMA' S VOOR HET SECUNDAIR ONDERWIJS

1. Alcohol, nuchter bekeken

- Handleiding over alcohol : 12 - 14 jaar
- Uitgave en distributie: V.A.D.
- Uitgavedatum: 1986
- Prijs: 130 fr.

2. Scho(o)l

- Handleiding over alcohol : 14 - 18 jaar
- Uitgave en distributie: V.A.D.
- Uitgavedatum: 1985
- Prijs: 100 fr.

3. Niet Roken - Mijn vrijheid

- Lessenpakket over tabakspreventie: 12 - 14 jaar
- Uitgave: Stuurgroep GVO in het onderwijs
- Distributie: Vereniging voor Gezondheidspromotie (Proges v.z.w)
- Uitgavedatum: 1990
- Prijs: 800 fr. + extra didactisch materiaal : video: 400 fr. en diaset: 130 fr.

4. Het kan ook zonder

- Lessenpakket over alcoholpreventie: 14 - 16 jaar
- Uitgave: Stuurgroep GVO in het onderwijs
- Distributie: Vereniging voor Gezondheidspromotie (Proges v.z.w)
- Uitgavedatum: 1990
- Prijs: 800 fr.

5. De uitdaging

- Pakket over verslavingspreventie: 16 - 18 jaar
- Uitgave: Stuurgroep GVO in het onderwijs
- Distributie: Vereniging voor Gezondheidspromotie (Proges v.z.w)
- Uitgavedatum: 1992
- Prijs: 800 fr.

6. Achtergrondinformatie alcohol

- Info voor leerkrachten
- Uitgave en distributie: V.A.D. nr.3
- Uitgavedatum: 1990
- Prijs: 100 fr.

7. Achtergrondinformatie drugs

- Info voor leerkrachten
- Uitgave en distributie: V.A.D. nr.4
- Uitgavedatum: 1990
- Prijs:150 fr.

8. Praten over alcohol en drugs op school (uitgeput)

- Handleiding voor leerkrachten
- Uitgave: N.I.A.D.
- Uitgavedatum: 1990
- Uitleenbaar bij V.A.D.

9. Leefsleutels voor jongeren

- Preventieprogramma: 10 - 14 jaar
- Uitgave en distributie: Lions Quest
- Uitgavedatum: 1992
- Prijs: begeleidersmap: 2750 fr., leerlingenset: 400 fr.

10. Infarde drugs

- Lessenpakket met achtergrondteksten voor secundair onderwijs

- Uitgave en distributie: Info - Jeugd Nationaal v.z.w.
- Uitgavedatum: 1987
- Prijs: 150 fr. (inclusief Infolder, een folder over drugs)

11. Lejo drugs

- Informatieve map met achtergrondteksten en methodieken voor begeleiders
- Uitgave en distributie: Lejo - Vormingsdienst
- Prijs: 400 fr.
- Uitgavedatum: 1985 (in herwerking)

12. Laat je niet verleiden

- Brochure voor de jongeren: 16 tot 18 jaar
- Uitgave en distributie: Comité Bijzondere Jeugdzorg Turnhout
- Uitgavedatum: 1985
- Gratis op aanvraag

13. Gebruik jij ze ook ?

- Handleiding voor leerkrachten: 12 - 16 jaar
- Uitgave: Gemeentelijke Gezondheidsdienst Rotterdam
- Uitgavedatum: 1990
- Distributie: Edu - Actief Meppel
- Prijs: 1000 fr.

14. Wat uw leerlingen kunnen verwachten van tabak, alcohol, cannabis en gokken

- Handleiding voor leerkrachten: 12 - 18 jaar
- Uitgave en distributie: N.I.A.D.
- Uitgavedatum: 1992
- Prijs: 200 fr.

15. Als dat niet geweldig is !

- Lessenpakket over tabakspreventie: 12 - 15 jaar (beroepsonderwijs)
- Uitgave en distributie: K.K.A.T.
- Uitgavedatum: 1989
- Prijs: videocassette + handleiding: 1000 fr., werkboek leerling: 30 fr.

16. Rook je mee of zeg je nee ?

- Diamontage over tabakspreventie: 12 - 15 jaar
- Uitgave en distributie: K.K.A.T.
- Uitgavedatum: 1985
- Prijs: waarborg huur of koopprijs: 2500 fr.

17. Roken ... aan jou de keuze

- Lessenpakket over tabakspreventie: 12 - 15 jaar
- Uitgave en distributie: Commissie van de Europese Gemeenschappen, programma " Europa tegen Kanker "
- Uitgavedatum: handleiding: 1992 en videocassette: 1990
- Prijs: gratis

18. Roken, wat doe je ermee ?

- Brochure met informatie over tabak en rookgedrag: 10 - 17 jaar
- Uitgave en distributie: K.K.A.T.
- Uitgavedatum: 1985, aangepast in 1990
- Prijs: gratis, › 15 exemplaren: 15 fr.

19. Roken, waarom zou je ?

- Schooltelevisieproject over roken: 12 - 13 jaar
- Uitgave en distributie: de Nederlandse Onderwijs Televisie in samenwerking met Stichting Volksgezondheid en Roken
- Uitgavedatum: 1993
- Prijs: gratis in kleine hoeveelheden

20. Niet roken, jouw keuze

- Lessenpakket over tabakspreventie: 13 - 14 jaar
- Uitgave en distributie: Vakgroep GVO, Rijksuniversiteit Limburg (Ned.)
- Uitgavedatum: 1989
- Prijs: 2000 fr.

21. Rokende reclame

- Diamontage over tabaksreclame: jongeren
- Uitgave en distributie: Onderzoeks - en informatiecentrum voor Verbruikers organisatie (O.I.V.O.)
- Uitgavedatum: 1984
- Prijs: uitleenbaar, waarborg: 2000 fr.

22. Roken ... Bekijk 't

- Diaset met handleiding bij de dia's over tabakspreventie
- Uitgave en distributie: Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugd-gezondheidszorg (VWVJ)
- Uitgavedatum: 1990
- Prijs: 2000 fr.

c) SPELEN

1. Verslingerd

- Spel over verslaving voor 10 tot 14 - jarigen
- Thema's : drank, snoep, eten, computer, kleren kopen, TV kijken
- Uitgave: jeugdwerkadviesburo Janzeuven in Den Haag
- Distributie : Centrum Informatieve spelen
  of Diocesane Animatiedienst Bezinningsdagen
- Prijs: 475 fr.

2. Het alcoholspel

- Spel over alcohol: + 15 - jarigen
- Uitgave: Infodok v.z.w. Leuven
- Distributie : Centrum Informatieve spelen
  of Diocesane Animatiedienst Bezinningsdagen
- Prijs: 120 fr.

3. De kater komt later

- Spel over alcohol en andere drugs: vanaf 15 jaar
- Uitgave en distributie: Centrum Geestelijke Gezondheidszorg Turnhout
- Prijs: 350 fr.

4. De ronde van biervliet

- Activiteitenkoffer met spel over alcohol en andere drugs voor jongerencentra, besturen, sociaal - cultureel werk, vrijwilligers
- Uitgave en distributie: Consultatiebureau voor Alcohol en Drugs, Groningen
- Prijs: 2000 fr.

5. Het barrikadespel

- Spel over alcohol en andere drugs voor jongeren vanaf 14 jaar
- Uitgave en distributie: Centrum voor Alcohol- en andere Drugproblemen te Hasselt
- Enkel te huur: 150 fr per week

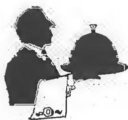
3.3. Uitwerking van het schoolwerkplan rond alcohol- en andere drugpreventie

Nadat is stilgestaan bij het aanbod naar de school toe, kan gepland worden wat binnen de school zal gedaan worden rond het thema.
Eerst dient men als werkgroep een zicht te krijgen op het volledige lessenplan. Vervolgens kan bekeken worden in welke lesuren het thema aan bod kan komen. Via een systematische planning kunnen verschillende lessen op elkaar afgestemd worden.

Bovenstaande pakketten kunnen aangevraagd worden. Een goede implementatie van deze pakketten is echter uiterst belangrijk. Sommige pakketten en spelen moeten nog aangepast worden aan de eigen school of klas. Bovendien dient men een programma samen te stellen waarbij het thema per leerjaar op een aangepaste wijze wordt besproken.

Wat kan men allemaal bespreekbaar maken in het kader van verschillende G.V.O. - lessen ?

- redenen van druggebruik: belevingswereld van jongeren waarin druggebruik z'n plaats vindt
- alternatieven voor druggebruik
- werken aan sociale vaardigheden en persoonsontwikkeling
- historische en culturele achtergrondinformatie
- aard en effecten van drugs
- legale positie van drugs en rol in gemeenschap
- uitleg over het drugbeleid op school

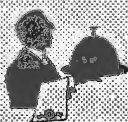

Werkvorm

1. Bevraging

Bevraag wat de leerkrachten nu geven in de verschillende graden.
Breng de gegevens in kaart.
Vul aan welke informatie ontbreekt.

Zoek uit welke leerkrachten dit verder kunnen opnemen.

2. Keuze van sociale vaardigheden

Kies per leerjaar een thema uit dat je wenst te behandelen (roken, alcohol, illegale drugs)

Werkvorm

Laat iedereen vervolgens enkele belangrijke sociale vaardigheden formuleren. Kies dan telkens één sociale vaardigheid waaraan per leerjaar expliciet zal worden gewerkt en kies uit de lijst in bijlagen een drietal sociale vaardigheden die impliciet als aandachtspunten gelden voor dat jaar.
Leg dit voor aan collega's en bekijk wie invulling kan geven aan deze opdracht.
In de bijlagen vind je zowel de lijst van mogelijke aandachtspunten als een voorbeeld van een uitgewerkt schoolcurriculum (p.109 -111).

4. Vorming van leerkrachten, PMS - en MST- medewerkers en ouders

Voor wat betreft bijscholing voor **leerkrachten** worden er momenteel trainingen georganiseerd door Lions Quest en de Vereniging voor Promotie van Gezondheid op School (Proges v.z.w.).

De training van Lions Quest is een basistraining voor een equipe van 3 leerkrachten, één directielid, iemand van PMS - of MST - centra of een ouder. Zij voorzien ook minstens drie "follow up" dagen.
De training heeft tot doel het voorstellen van het pakket Leefsleutels voor 12 tot 14 jarigen en de equipe begeleiden om dit pakket te implementeren op de eigen school. Binnen een context van sociale en persoonlijke competenties worden gezondheidstopics zoals roken, alcohol en drugs behandeld. Het programma is ontwikkeld om jonge mensen te helpen het hoofd te bieden aan moeilijkheden die ze binnen de adolescentie ondervinden.

Proges voorziet een training rond het gezondheidspakket " De uitdaging ". De training richt zich tot leerkrachten die jongeren van 16 tot 18 jaar willen begeleiden in het aanleren van sociale vaardigheden. Het vormingsprogramma omvat telkens twee modules van drie dagen, residentieel in de Ardennen. In het programma worden sociale vaardigheden ingeoefend aan de hand van doe - activiteiten, met daaraan gekoppeld telkens een nabespreking en een reflectie naar de concrete school/klassituatie.
Vanaf het schooljaar 93 - 94 wordt ook een niet - residentieel alternatief van de vorming voorzien.

Daarnaast zijn er ook de pedagogische studiedagen die het thema kunnen opnemen.

PMS - en MST - centra hebben eigen kanalen waarbinnen ze bijscholingsnoden formuleren.

Recentelijk zijn er ook pedagogische begeleidingsdiensten die de opleidingsbehoeften trachten in kaart te brengen en de noden in te vullen.

Enkele richtvragen betreffende vorming kunnen de volgende zijn:

- Welke afspraken maken we rond het opstellen van een budget voor pakketten?
- Welke afspraken maken we rond de aankoop van pakketten ?
- Welke afspraken maken we rond de verspreiding en het ter beschikking stellen van pakketten ?
- Zijn er voldoende budgetten voor bijscholing ?
- Welke vorming is prioritair ?
- Wanneer kunnen we vorming best organiseren ?
- Kunnen leerkrachten vrijgesteld worden om buitenshuis vorming te volgen ?

Voor **de ouders** bestaat er het Ouders en Drugspakket van V.A.D.. Dit pakket is een vormingspakket dat zich richt tot groepen van ouders en een begeleider die gedurende één of meerdere vormingssessies wil ingaan op de preventieve mogelijkheden met betrekking tot alcohol- en andere drugproblemen bij jongeren.

Het schoolwerkplan rond alcohol- en andere drugpreventie staat op punt. Concrete lespakketten zijn geïmplementeerd in het werkplan. Naast vorming voor de leerlingen hebben we ook de opleidingsbehoeften nagegaan voor het ander schoolpersoneel. We hebben hierbij het schoolklimaat als kader genomen en dit klimaat ook in vraag durven stellen vooraleer verder te gaan.
Een laatste opdracht is stilstaan bij wat we zouden doen bij een concrete interventie bij (individueel) druggebruik.

C. Interventie

C. INTERVENTIE

1. Inleiding
2. Verschillende interventieprocedures

2.1. Signalering
2.2. Begeleiding

a) motivering
b) reflectie over bestaande begeleiding
c) mogelijke begeleidingsvormen

2.3. Verwijzing
2.4. Opvolging
2.5. Evaluatie

3. Ouders

3.1. Waarom contacteren ?
3.2. Wanneer contacteren ?
3.3. Hoe contacteren ?

1. Inleiding

Interventie op school kunnen we omschrijven als het optreden van de school bij probleemgedrag van zowel de leerlingen als de leerkrachten en het ander schoolpersoneel. We kunnen probleemgedrag definiëren als regeloverschrijdend gedrag. Die regels kunnen zowel expliciet zijn in de vorm van een reglement, maar zij kunnen ook impliciet gelden als informele gedragsregels.

Terwijl bij het plan en het opvoedingsluik gedacht wordt op het niveau van de ganse schoolpopulatie, wordt er bij het interventieluik **individugericht** tewerk gegaan. Er wordt stilgestaan bij wat er gebeurt wanneer bij iemand druggebruik wordt vastgesteld.

Jongeren die met drugs experimenteren zijn niet noodzakelijk probleemjongeren. Zij krijgen wel problemen, op de eerste plaats omdat ze de grenzen en de regels van de school hebben overtreden.

Bij het opzetten van een schoolgebaseerd interventiesysteem kan het aangewezen zijn dat een school contacten legt met externe instanties waarmee men wil werken zoals jeugddiensten, hulpverleningsinstanties, gerechtelijke instanties, ...
Een effectief interventiesysteem is een systeem waarin de school en de buitenschoolse instanties hun rol duidelijk definiëren en duidelijke doorverwijzingsregels formuleren.

Coördinatie is wel belangrijk zodat leerlingen die doorverwezen zijn een goede "follow up" en verdere steun krijgen.

Soms is een klasgesprek nodig. Belangrijk is hierbij dat dit gesprek niet individugericht is, want het gevaar bestaat erin dat de betrokken persoon een etiket meedraagt en dat men hem continu blijft wijzen op zijn fout. Wanneer het probleem een privézaak is, dient voorafgaand overleg plaats te vinden met de leerling om te bespreken of hij al dan niet wenst of het thema wordt aangeraakt in de klas.

Voor de momenten dat er zich problemen rond druggebruik voordoen en de betreffende leerling dient opgevangen te worden, zijn er procedures nodig voor interventie.

Eventueel kan **een speciaal team** samengesteld worden dat intervenieert wanneer zich een probleemgeval voordoet.

Voor wat betreft interventie moeten in het beleid duidelijke afspraken zijn rond:

- types van situaties geschikt voor doorverwijzing:
  - bij welke problematiek ?
  - op welk moment ?
- naar welke instanties wordt doorverwezen
- formele werkrelaties met buitenschoolse instanties
- grenzen van vertrouwelijkheid in de conversaties met de leerlingen

2. Verschillende interventieprocedures

Interventie is nodig op het terrein van **signalering, begeleiding, verwijzing, nazorg en evaluatie.**

2.1. Signalering

Activiteiten die bij het opvolgen van signalen thuishoren zijn:

1. *waarnemen:* " Er valt mij iets op bij die leerling "
2. *herkennen*: " Dat gedrag is niet normaal voor deze leerling "
3. *interpreteren*: " Ik denk dat de leerling een probleem heeft en het zou kunnen te maken hebben met genotmiddelen "
4. *toetsen:* " Wat merken mijn collega's ?
5. *een gesprek analyseren*:
   " Komt wat ik zie overeen met wat de leerling er zelf van vindt ?
   " Wat is er precies aan de hand ?"

Klasseraadbespreking

Bevraag op een klasseraad hoe de leerkrachten signalen opvolgen. Worden de signalen doorgegeven ? Wanneer ? Op welke signalen wordt ingegaan ? Hoe ?

Werkvorm

Via de klasseraad kunnen eventueel afspraken gemaakt worden voor signalering.

Een leerkracht die iemand onder invloed opmerkt of probleemgedrag waarneemt, moet weten aan wie hij dit moet melden. Daartoe dienen de gemaakte afspraken gevolgd te worden die door iedereen gekend zijn.

- Wie is de eerstverantwoordelijke ?
- Wie neemt contact op met de ouders ?
- Wie schakelt andere hulpverleners in ? Wanneer ?
- Wie voert het gesprek met de leerling ?

2.2. Begeleiding

a) Motivering

Een eerste vraag die men kan stellen is waarom men begeleiding wil. Wat wil men bereiken met de begeleiding ? Is begeleiding een goede oplossing voor de betrokkene ?

Bij begeleiding komen ook de volgende vragen aan bod:

1. Wat kan de leerling zelf ?
2. Kan ik of de school de leerling helpen ?
3. Kunnen de ouders helpen ?

Er dient eventueel gezorgd te worden voor ondersteuning van de leerling op korte of op langere termijn. Een leerkracht dient te weten wat van hem verwacht wordt, maar ook op wie hij kan rekenen voor hulp.
Begeleiding kan zeer ruim opgevat worden of kan beperkt blijven tot het opvolgen van een afspraak.

b) Reflectie over bestaande begeleiding

Vooraleer men kiest voor een bepaalde begeleiding, dient men na te gaan welke begeleidingswegen gevolgd worden in andere gevallen. Men dient ook na te gaan welke afspraken hieromtrent gemaakt zijn in het plan. Van hieruit kan men dan de gepaste begeleiding kiezen voor de betrokkene.

c) Mogelijke begeleidingsvormen

De volgende wegen kunnen aangesproken worden voor begeleiding op school.

- **vakleerkracht**

In eerste instantie kan een vakleerkracht signalen opvangen. Dit kan gebeuren door een toevallig informeel gesprek waarop de leerkracht is ingegaan. Het is ook mogelijk dat de leerling deze leerkracht het meest vertrouwt en zijn probleem aan hem voorlegt.

- **klastitularis**

De vakleerkracht kan afspreken met de leerling om het probleem voor te leggen aan de klastitularis die verdere stappen kan ondernemen. De leerling kan zijn probleem ook direct aan de klastitularis voorleggen. Naargelang de afspraken die vooropgesteld werden in het beleidsplan wordt de directie al dan niet op de hoogte gebracht. Het kan voldoende zijn dat er tijdelijk een verscherpte structurering is voor de leerling waarbij duidelijke afspraken gemaakt worden. Bovendien kan de klastitularis het functioneren van de klas als groep ook volgen.

■ **vertrouwenspersoon**

In een school waar men met een vertrouwenspersoon werkt, kan men deze advies vragen. Wanneer de vakleerkracht vindt dat hij extra ondersteuning nodig heeft, kan hij deze persoon raadplegen.
Dit kan een leerlingenbegeleider of een ombudsman zijn die als een vertrouwensleerkracht kan bemiddelen bij problemen. Meestal zijn dit leerkrachten die voor enkele uren vrijgesteld zijn om aan begeleiding te doen.
Een andere mogelijkheid kan de groene leerkracht zijn die jaarlijks door elke leerling wordt gekozen.

■ **PMS - en MST - centra**

De klastitularis of leerlingenbegeleider kan om advies of informatie vragen bij de PMS - en MST - medewerkers.
De PMS/MST - medewerker kan met de betrokken leerling praten om het probleem verder af te tasten.
Indien hij/zij een vertrouwensrelatie met de leerling kan opbouwen, is het mogelijk voor de eerste opvang en begeleiding in te staan. Dit zal gebeuren in overleg met directie, leerkrachten en ouders, naargelang de afspraken die gemaakt werden.
Uiteraard primeert in het gehele begeleidingsgebeuren de zorg voor de leerling.

■ **speciaal team**

Eén team van directie, leerkrachten en ander geïnteresseerd schoolpersoneel kan samengesteld worden om bij voorvallen samen te komen en te beslissen hoe de betrokkene wordt begeleid.

2.3. Verwijzing

Wanneer het probleem te complex is of te veel tijd vraagt, kan er in overleg met de school doorverwezen worden naar externe hulpverleningsinstanties.
Alle betrokkenen dienen te weten naar wie en wanneer ze kunnen doorverwijzen. Ook hierbij dient men terug te blikken op de gemaakte afspraken hieromtrent.

■ **PMS - en MST - centra**

PMS - en MST - centra hebben vaak een lijst met adressen van hulpverleningsinstanties. Zij kunnen bij de inschatting van het probleem het juiste advies geven om een vlotte doorverwijzing te laten gebeuren. Het is ook aan hen om een sociale kaart op te maken, deze lijst "up to date" te houden en afspraken te maken met deze verschillende diensten. In verschillende gemeenten en regio's is er reeds een sociale kaart aanwezig. Als je zelf een sociale kaart wil opstellen, kan je de volgende kenmerken per instantie noteren:

1. Naam en adres van de instantie
2. Telefoonnummer
3. Doelgroepen
4. Openingstijden
5. Procedure voor aanmelding
6. Mogelijkheid voor consultatie en contactpersoon hiervoor
7. Aard van de hulpverlening
8. Kostprijs van de begeleiding

Het is belangrijk dat PMS - en MST- centra contact houden met de verschillende instanties en weten naar wie ze eigenlijk doorverwijzen. Zij kunnen de verschillende instanties uitnodigen om nader kennis te maken met hun huidige werking.

■ **regionale hulpverleningsinstanties**

Het resultaat van het opstellen van een sociale kaart door PMS - en MST- centra kan bijvoorbeeld een affiche zijn waarop alle mogelijke instanties vermeld staan waar leerlingen met problemen (niet enkel drugproblemen !) terecht kunnen. Wanneer deze affiche wordt opgehangen voor de leerlingen kan de leerling zelf beslissen of hij iemand binnen de school of buiten de school wil raadplegen.

Sommige scholen kiezen voor verplichte begeleiding bij een externe hulpverleningsinstantie na het vaststellen van regelmatig druggebruik.

MAAR:

- Het gevaar is dat de school afwijkend gedrag snel zal bestempelen als symptoom van druggebruik.
  Wanneer een vermoeden van druggebruik wordt uitgesproken naar een leerling, met de eis begeleiding te volgen, kan hij dit als beschuldigend en kwetsend ervaren.
  Bovenop de bestaande problematiek komt nog eens een nieuw probleem.

- Vaak verschillen de doelstellingen van de school van de doelstellingen van de externe hulpverleningsinstanties. De school wil meestal dat de hulpverleners de leerling doen stoppen met gebruik. Binnen de therapie is dit niet altijd mogelijk. Het is wel nuttig dat de school concrete verwachtingen stelt ten aanzien van de externe hulpverleningsinstanties in de omgeving.

- De hulpverlening centreren rond druggebruik is niet steeds vruchtbaar. De jongere biedt soms weerstand of blijft minimaliseren. Soms ervaart de hulpverlener een soort geruststelling bij de jongeren wanneer hij het gesprek opentrekt naar andere problemen.

2.4. Opvolging

Het gedrag van de leerling verder opvolgen is een belangrijke taak die niet over het hoofd mag gezien worden.
Het is nuttig ook hierover afspraken te maken.

- Wie houdt contact met de leerling ?
- Wie houdt verder contact met de ouders ?
- Op welke manier wordt de situatie verder opgevolgd ?

Anderzijds is het zo dat ook hierin een grens moet voorzien worden. Een probleemsituatie moet ook kunnen worden afgesloten. Er moet immers vermeden worden dat de betrokkene telkens opnieuw met zijn neus op de feiten wordt gedrukt. In een vertrouwensrelatie met de leerling kan zonder systematische opvolging wel blijken of de leerling al dan niet vooruitgang heeft geboekt.

2.5. Evaluatie

Wanneer zich eèn situatie heeft voorgedaan, is het ook goed om even stil te staan bij de wijze waarop de leerling geholpen is. Door de nabeschouwing kan men ontdekken waar de knelpunten zitten in het interventieplan.
Vanuit die knelpunten kunnen maatregelen volgen om misstappen in een nieuwe situatie te voorkomen.

3. Ouders

3.1. Waarom contacteren ?

Ouders van minderjarige jongeren informeren is meestal de regel in scholen. Toch zijn er enkele bezwaren om ouders onmiddellijk te verwittigen: kans op overreactie, kans op fysiek geweld of wanneer ouders deel zijn van het probleem.
Het is ook belangrijk voor jongeren te weten dat ze hun leerkrachten en het ander schoolpersoneel kunnen vertrouwen. Als jongeren aanvoelen dat men dadelijk de ouders zal verwittigen, zullen ze iemand niet snel zelf benaderen. Daarom is het goed om zijn positie naar de jongere toe te verduidelijken omtrent het informeren van de ouders.

De wetgeving inzake het informeren van de ouders is onduidelijk. Daarom is het aangewezen hieromtrent omzichtig te zijn.

Enkele bedenkingen:

- Iedereen die werkt met minderjarigen heeft wel een verplichting tot zorg. Dit wordt geïnterpreteerd als de verplichting om te handelen als een zorgzame ouder die adequaat advies geeft.

- Wanneer je op de hoogte bent van gevaarlijk druggebruik en je de ouders niet hebt ingelicht, bestaat het gevaar dat als er met de betrokkene iets ernstig gebeurt de ouders een klacht van onachtzaamheid tegen jou indienen.

- Het contacteren van ouders kan zeer nuttig zijn in het meezoeken naar een oplossing voor de leerling. Zij zijn vaak dè aangewezen personen om het probleem te schetsen en de situatie beter te doen begrijpen. Het contacteren van de ouders hoeft ook niet drugspecifiek te zijn. Dit wil zeggen dat men eerst over het gedrag kan spreken en dat men in een latere fase eventueel het druggebruik kan aanbrengen.

3.2. Wanneer contacteren ?

Enkele richtvragen die men kan stellen om te beslissen of de ouders al dan niet dienen te worden gecontacteerd :

1. Hoe oud en rijp is de jongere ?
2. Hoe ernstig is het druggebruik ?
3. Hoe voelt de jongere zich tegenover het inlichten van de ouders ?
4. Hoe zullen de ouders reageren ?
5. Welke invloed zal het inlichten van de ouders hebben op je relatie met de jongere ?
6. Welke gevolgen kan het inlichten van de ouders hebben voor de jongere ?
7. Welk beleid heeft de school in het algemeen rond het verwittigen van ouders ?

3.3. Hoe contacteren ?

1. De jongere consulteren en verduidelijken waarom je de ouders wil inlichten
2. De jongere aanmoedigen om het zelf thuis te vertellen en hem daarin steunen indien nodig.
3. Overwegen hoe je de ouders het best informeert: per brief, telefoon of huisbezoek ?
4. Overwegen waarover je de ouders het best informeert:
   over het probleemgedrag of over het gebruik ?
5. Beraadslagen wie hen het best contacteert

6. Nadenken of het wel goed is om de beide ouders op de hoogte te stellen
7. Bespreken of de jongere bij het gesprek aanwezig moet zijn
8. Beslissen wat je hen zal vertellen en wat je hen zal vragen
9. Hen ook informeren over het feit dat deze situatie niet noodzakelijk leidt tot problemen op lange termijn
10. Hen enkele adressen meegeven van hulpverleningsinstanties
11. Hen voldoende tijd geven om te verwerken wat je hen hebt verteld
12. Hen betrekken in interventie

Als we tenslotte ook bij deze derde component hebben stilgestaan, kunnen we spreken van een drugbeleid. We hebben bekeken hoe we binnen en buiten onze school een leerling het best kunnen begeleiden en het doorverwijzingssysteem is "up to date" gemaakt en bruikbaar voor de praktijk.
Om nu te toetsen of ons drugbeleid haalbaar en efficiënt is, is een regelmatige evaluatie van het drugbeleid nodig.

IV. Evaluatie en opvolging van het beleid

De werkgroep dient ook afspraken te maken om het beleid op regelmatige basis te herzien en om informatie uit te wisselen over:

- de vooruitgang
- de verdere ondersteuning
- de implementatie
- de coördinatie van het geheel

Om een efficiënte evaluatie te maken van het beleid dienen de vooropgestelde doelstellingen opnieuw te worden bekeken. In functie van deze doelstellingen kan de werkgroep methoden kiezen om de resultaten of de realisaties te meten en te evalueren.

■ **criteria voor evaluatie**:

△ **meten van de effectiviteit van het beleid :**

→ toetsen bij de leerkrachten - en leerlingenvertegenwoordigers via vragen als:

- Wat vind je van het huidige beleid ? Is het werkbaar?
- Wat is er veranderd op de school ?
  - voor wat betreft het klimaat ?
  - voor wat betreft de visie op leerlingen en de pedagogische relatie ?
  - voor wat betreft de relaties tussen de leerkrachten onderling ?

- Hoe is de huidige klassfeer ?
- Welke impact heeft het beleid op de leerlingen ?
- Merk je verschillen met vroeger ?
- Zijn er spontane hulpvragen binnengekomen ?
- Heerst er een open gespreksfeer tussen leerkracht en leerling ?

△ **managementherziening door een onafhankelijk iemand**

Soms is het niet slecht het geheel van de procedures en het ganse proces van de implementatie van de procedures te laten bekijken door een extern persoon. Deze kan vanop enige afstand advies geven en bijsturen waar nodig.

■ **opvolging**

△ **wettelijke herziening**:

- Is er intussen al iets veranderd in de wetgeving betreffende

  - screening door medisch schooltoezicht
  - rechten op privacy, beroepsgeheim ?
  - decreet inzake bijzondere jeugdbijstand
  - wetgeving op verklikking
  - bescherming van de minderjarige
  - burgerlijke aansprakelijkheid

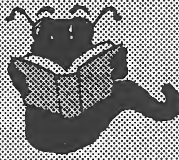
△ **mate van regelmaat voor een evaluatie ? Jaarlijks of tweejaarlijks ?**

NOOT:

Het meten van de gevolgen van het beleid zou kunnen gebeuren via vragenlijsten of rapporteringen van incidenten. Het gevaar bestaat er echter in ontgoocheld te zijn in de resultaten. De resultaten zouden kunnen wijzen op verhoogd gebruik, terwijl een meer open sfeer misschien gewoon tot meer eerlijke antwoorden heeft geleid.

Aarzel niet externe deskundigen te betrekken bij het uitwerken van bepaalde stappen !

VI. Achtergrondinformatie

A. Juridische aspecten

1. Gerechtelijk optreden in verband met druggebruik

(Bron: wet op jeugdbescherming, 8 april 1965)

In principe heeft de school, net zoals elke burger, een "algemene" meldingsplicht in verband met strafbare feiten. Deze melding kan ook anoniem gebeuren.
Bij ontvangst van een melding stelt de politie onderzoek in naar de context van de melding.

Wat gebeurt er met minderjarigen ?

Indeling volgens ernstgraad:

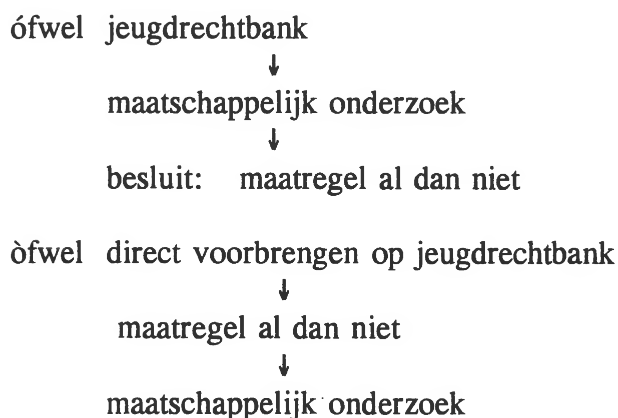
1. *Via politie zonder gevolg :*

   → op voorwaarde dat het thuismilieu voldoende sanctionerend tussenkomt
   → mits schadevergoeding bij schadeberokkening aan derden
   → eventueel inschakelen van een externe dienst

2. *Optreden van parket zelf*:

   → berisping en dreiging tot strenger optreden de volgende keer
   → naar kabinet
   → verplichtingen worden opgelegd zoals bijvoorbeeld een cursus

3. *Vordering via jeugdrechtbank*

Inhoud maatschappelijk onderzoek :

Op welke manier kan de opvoeding bijgestuurd worden ?
Sociale dienst onderzoekt wat kan gedaan worden.

De maatregel kan de volgende zijn:

1. Internaat
2. Instelling
3. Gemeenschapsinstelling zoals Mol / Ruislede voor de jongens
   Beernem voor de meisjes

Wat gebeurt er met meerderjarigen ?

1. *Via politie zonder gevolg*
2. *Via parket*
3. *Via correctionele rechtbank*

Nog meer afwegen van rechten

ófwel probatie door een probatie - assistent:
→ verslag wordt gemaakt en voorwaarden worden gesteld

ófwel boete

ófwel gevangenisstraf → probleem : notering op strafregister

De jeugdrechtbank heeft veel meer nuanceringsmogelijkheden dan de correctionele rechtbank. Enkel probatie is een manier om harde maatregelen te voorkomen.

Algemene maatregelen volgens ernstgraad van druggebruik:

1. Occasionele gebruiker:

→ verwittigen van de ouders en hen op hun plicht wijzen
→ inschakelen sociale dienst : cursus sociale vaardigheden (40 u)
bij een centrum voor levensvorming

2. Courante gebruiker:

→ Afspraak: regelmatige urinetest

3. Afhankelijke gebruiker:

→ ontwenning aan de hand van hulpverlening

NOOT:

Om de eigenlijke werking in de eigen omgeving te kennen, raadpleegt men best de plaatselijke politiediensten of het parket. In de toepassing van de voorgestelde procedures zijn er immers veel plaatselijke verschillen.

2. Begeleiding door PMS/MST- centra

1. Door inschrijving in een bepaalde school valt een leerling onder de begeleiding van het aan de school verbonden PMS /MST - centrum.

Een PMS - centrum kan klassikale activiteiten organiseren in het kader van preventie of hulpverlening, zonder dat daarbij uitdrukkelijke toelating nodig is van de ouders. Ouders hebben wel de mogelijkheid om individuele PMS - begeleiding schriftelijk te weigeren.

Een leerling is verplicht tot een medisch onderzoek door het MST - team, verbonden aan de school of door een ander MST - team, indien de ouders dat wensen.

2. De huidige wetgeving en reglementering op het medisch onderzoek laat de MST - teams niet toe druggebruik op te sporen.
Bovendien is er een algemene internationale consensus dat screening met het oog op het opsporen van druggebruik door MST - teams om ethische en privacyredenen niet opportuun is.

In het kader van onderzoek is screening van populaties enkel mogelijk indien de bescherming van de privacy van de leerlingen ten volle wordt gewaarborgd, ondermeer door de naleving van de wetten op de privacy en de databanken.

B. Grenzen van vertrouwelijkheid

Meestal wordt geen absolute, maar wel een conditionele vertrouwelijkheid gehanteerd. Dit wil zeggen dat men situaties vastlegt waarbij men de vertrouwelijkheid mag doorbreken. De moeilijkheid hierbij is juist deze situaties af te bakenen.
Een algemene voorwaarde om vertrouwen te doorbreken is wanneer er een onmiddellijk en duidelijk risico tot schade is voor de betrokkene of voor anderen. Wanneer het doorgeven van informatie het risico vermindert, is dit doorbreken van de vertrouwelijkheid verantwoord.
Om het vertrouwen van leerlingen te winnen om open te praten over het onderwerp "drugs", dient men duidelijke grenzen van vertrouwelijkheid te bepalen.

Een goed uitgangspunt is het volgende:

Als je informatie over druggebruik van iemand verneemt, schendt dan de vertrouwelijkheid niet tenzij dit tot specifieke en concrete schade leidt. Deze schade kan betrekking hebben op jezelf omdat je het beleid van de school niet volgt of het kan schade betekenen voor de betrokkene.

Tracht de volgende zin in te vullen vooraleer het vertrouwen te breken :

Als ik het vertrouwen niet schend, dan zal ......

Als je geen goede reden kan bedenken, respecteer dan het vertrouwen.
Als je een goede reden hebt om het vertrouwen te schenden, denk dan aan de volgende vragen:

1. Aan wie wil je het vertellen ?
2. Wat zal die persoon doen met die informatie ?
3. Welke gevolgen zal dit hebben voor de betrokkene ?
4. Welke gevolgen zal dit hebben voor de persoon die geïnformeerd wordt ?
5. Welke gevolgen zal dit hebben voor jezelf ?
6. Welke gevolgen zal dit hebben op je relatie met de jongere en andere jongeren ?

Factoren die kunnen meespelen in de beslissing om het vertrouwen al dan niet te verbreken:

1. Verschillende soorten genotmiddelen
2. Leeftijd van de jongere
3. Aard van het druggebruik
4. Specifieke risico's

5. De opinie van de jongere
6. ...

Besluit:

Tracht de specifieke gevolgen en schade te voorzien en te beperken. Als je een groter wantrouwen verwacht van de jongere als gevolg van dit doorbreken, dan kan je dit wantrouwen beperken door vooraf met de betrokkene de grenzen van de vertrouwelijkheid door te nemen.

Als een algemeen principe zou men, vooraleer men een persoonlijk gesprek aangaat met de jongere, duidelijk kunnen maken welke mate van vertrouwelijkheid kan gerespecteerd worden.
Wanneer men het vertrouwen toch moet breken, zou men dit best verantwoorden aan de betrokken persoon. Hij kan er misschien niet mee akkoord gaan, maar hij heeft wel het recht om te weten wat er zal gebeuren en waarom.

C. Enkele praktijkvoorbeelden

(met hun toestemming en onze dank)

1. Werkgroep van Koninklijk Technisch Atheneum te Kapellen

Start van de werkgroep via het formuleren van uitgangsintenties:

- middelengebruik en probleemgedrag zijn op de eerste plaats een maatschappelijk probleem
- alle participanten moeten op dezelfde golflengte zitten en moeten via standpuntbepaling tot een coherente visie komen
- aan de basis van het beleid dient een visie te liggen, opgebouwd uit de bekommernis ten aanzien van het probleem
- openheid is vereist
- een rustige, serene sfeer is nodig voor preventie op lange termijn
- geloof in de kwetsbaarheid van jongeren:

  1. ontwikkelingsfase
  2. invloed van de maatschappij
  3. neiging tot creativiteit → experimenteergedrag

Intern onderzoek

via enquête: In welke lessen komt de problematiek aan bod ?

→ Nederlands, maatschappelijke vorming, zedenleer

Bijscholing van de werkgroep :

via het op zoek gaan naar voorlichting, het volgen van studiedagen en samenwerking met het oudercomité

Acties:

1. Op leerlingenniveau:

- ■ belang van steun aan leerlingenraad: leren vergaderen en leren initiatief nemen
- ■ cursus leren" leren": studiemethode verbeteren en zo de motivatie verhogen
- ■ praatcafé georganiseerd waarvan de winst gaat naar de speelplaats
- ■ uitzicht speelplaats: vergadering door leerlingen over de speelplaats + later zelf verfraaiing van de speelplaats laten doen door de leerlingen

2. Op schoolniveau:

- spijbelcontrole
- middagpauze: aangenamere locatie
- schakel naar PMS toe
- aandacht voor klasoverstijgende activiteiten vb. verdraagzaamheidsdag

3. Op leerkrachtenniveau:

- praatgroep voor leerkrachten: Hoe omgaan met moeilijke leerlingen ?
- iedereen trachten te motiveren

Besluit:

Deze school heeft ervaren dat men via conflicten en discussies tot een consensus kan komen, maar dat men er veel tijd en geduld moeten laten overgaan. De werkgroep is vertrokken vanuit een psycho - sociaal model.
Het opzoekingswerk heeft hen veel tijd en vrijwilligerswerk gekost. Voor sommige leerkrachten is het moeilijk zich extra in te zetten, omdat ze in grote klassen lesgeven of omdat ze op verschillende scholen werken.
Ook is er naar het onderwijs toe momenteel een overbevraging.
De werkgroep van de school pleit ook voor het oprichten van een middenkader.

Drugbeleid van de school

1. Gevallen worden steeds gesignaleerd aan **de directie**

d.w.z.
- geen eigenmachtig optreden van de leerkrachten - opvoeders
- laat zien dat de school functioneert als een geheel met een duidelijk beleid

2. De directie is de spilfiguur, de spreekbuis en de **coördinator** van het gebeuren. Hij moet de nodige ruimte krijgen binnen de gekozen beleidsintenties. De bedoeling is door een centrale coördinatie paniekreacties en tegenstrijdige standpuntvorming te vermijden.

3. De **klasseraad** wordt samengeroepen, eventueel uitgebreid met de opvoeders.
Doel: onderzoek naar het gedrag van de betrokken leerlingen.

4. Afhankelijk van de vermoede ernst stelt de directie een **team** samen met directie, betrokken leerkracht, objectieve leerkrachten, PMS, opvoeders

- maakt een bredere beoordeling van de globale situatie
- tekent de lijnen van de te volgen strategie uit
- schooloverschrijdend probleem: coördinatie nodig van een ruimer team

5. **Onderzoek:**
- dient te gebeuren in de geest van de uitgangsintenties

- eventueel onderzoek door het neutrale gezag (directie)

6. **Contact met de ouders**

    - niet vergeten wegens mogelijke paniekreacties
    - duidelijke omschrijving van het probleem geven
    - samenwerken en begeleiden
    - contact via de directie
    - discreet en dus binnenskamers
    - tijdstip van contactname is afhankelijk van het teambesluit

7. In geval van **middelengebruik**:

    - gradaties maken:
        - occasioneel of regelmatig ? dealen of doorgeven ?
        - zeer ernstig: gestructureerde bevoorrading, verslaving
        - soft of hard ? XTC, alcohol of medicatie ?

    - eventuele verdere stappen:
        - jeugdbrigade
        - externe instanties
    - eventueel proefperiode met begeleiding

8. Verbinden met **sancties,** want er was de fout:

    - het schoolreglement is de leidraad
    - liefst opvoedkundig verantwoord
    - aanpassen naargelang de persoon, de leeftijd en de groep, ...

9. **Nazorg:** begeleiding via vertrouwenspersoon van buiten het team
(niet eender wie, onopvallend)

Bedenkingen van de werkgroep:

- de concrete invulling gebeurt door het team, want de situatie is steeds anders.
- zwijgplicht voor alle betrokkenen

2.Sint - Pieterscollege Jette

Start vanuit een principiële stellingname

De school vindt het niet goed dat leerlingen drugs gebruiken, niet op school en niet erbuiten.
De school wil de leerlingen ertoe brengen dat zij er niet aan beginnen. Als ze er toch mee begonnen zijn, willen zij hen helpen om ervan af te geraken.

Stellingnamen

- Leerlingen hebben recht op het eerbied voor het vertrouwen dat zij stellen in gelijk wie. Zij hebben ook recht op de bescherming van hun privacy en hun integriteit.
- Het doorgeven van informatie mag slechts als bedoeling hebben de betrokken leerling beter te kunnen helpen en eventueel andere leerlingen beter te kunnen beschermen.

Voorkomen moet nagestreefd worden door:

- een algemeen klimaat thuis en in de school
- door één opvoeding
- door een algemene vorming

Principes bij te brengen aan de leerlingen:

- Niet alle verlangens kunnen bevredigd worden, niet alles kan of mag
- Soms kan iets wel, maar niet onmiddellijk, niet op elke leeftijd
- Leerlingen moeten rekening kunnen houden met deze vorm van menselijke beperktheid
- Ze moeten leren zich assertief op te stellen tegenover groepsdruk en onverantwoorde nieuwsgierigheid
- In een irreële wereld vluchten voor hun verdriet en ongemak biedt geen oplossing

Preventie in het bijzonder

Uitwerken van een plan

- coördinatie en centralisatie van informatie gebeurt door de onderdirecteur en de prefect
- opname van duidelijke regels in het schoolreglement
- overtreding van regels leidt tot een sanctie
- mogelijke sanctie:
  - schorsing van een leerling voor één of meer dagen
  - ook zinvolle alternatieve sancties
- onderscheid dient gemaakt te worden naargelang de aard van het produkt, het éénmalig of frekwent gebruik, de context, gebruik of verslaving , gebruik of dealen
- in zeer erge gevallen wanneer een leerling een gevaar wordt voor zijn medeleer-

lingen, wanneer het niet lukt om de leerling tot betere gevoelens en gedrag te brengen, kan beslist worden een leerling definitief te schorsen.
- De leerling krijgt de kans alles eerst thuis te gaan vertellen en een gesprek tussen directie, ouders en leerling kan de zaken in een juister perspectief plaatsen

Opvoeding

- Leerlingen tijdig informatie bezorgen op een systematische wijze tijdens de les
- Informatie bezorgen gebeurt liefst door personen die met de school verbonden zijn
- Er dient bepaald te worden welke stof op welke leeftijd aangeboden wordt
- Elke leerkracht van gelijk welk vak komt hiervoor in aanmerking
- Alle beschikbare lespakketten in dit verband worden opgezocht

Interventie

- Externe hulp moet voor de leerlingen bereikbaar zijn
- Adressen en telefoonnummers van organisaties en centra die zich met de problematiek van tabak, alcohol en drugs bezighouden, moeten voldoende bekend worden gemaakt
- Leerlingen die met drugs in aanraking zijn gekomen, kunnen altijd **uit eigen beweging** terecht voor hulp bij de klastitularis, bij gelijk welk personeelslid, bij een leerlingenbegeleider, bij een PMS - medewerker, bij de schoolarts, bij de schoolverpleegster of bij de directie.
  → geen sanctie

- Begeleiding van een gesanctioneerde leerling is erg belangrijk. De leerling kan op de school een vertrouwenspersoon vinden die hem verder begeleidt: een klastitularis, een leerlingenbegeleider, iemand anders.
  In sommige gevallen dient te worden aangedrongen op externe begeleiding van de betrokken leerling.

3. Sint - Vincentiusinstituut te Torhout

De school is pas vorig jaar gestart met het uitwerken van een drugbeleid. Onderstaande tekst is dan ook een eerste aanzet voor een drugbeleid en wordt nog verder aangevuld.

Op deze school is de aanzet tot een werkgroep ontstaan vanuit een ouderavond,georganiseerd door het oudercomité.
Een "werkgroep" bestaande uit directie en twee leerlingenbegeleiders (vrijgesteld om leerlingen te begeleiden bij problemen) stelde een procedure op en maakte ze aan de leerkrachten bekend op een personeelsvergadering.
Ook het PMS - centrum werd op de hoogte gebracht.

Met betrekking tot het interventieluik is er in deze school een duidelijke positionering van de hulpverlening. De sanctionerende rol wordt door de directie opgenomen en de begeleidende rol wordt aan de hulpverlening toegewezen.

Verloop bij een vermoeden van druggebruik:

1. De directie of een afgevaardigde heeft een gesprek met de betreffende leerling

2. Ouders worden schriftelijk en telefonisch uitgenodigd voor een gesprek, waar dan het standpunt van de school wordt toegelicht

3. Er wordt een professionele begeleiding geëist. Ouders en/of de jongere kunnen zelf een hulpverlenende dienst kiezen

4. De jongere heeft gesprekken met de hulpverlener, vb. via Centrum voor Levens- en Gezinsvragen

- verwachting van de school:

    - degelijke en voldoende begeleiding
    - melding door de hulpverlener van het al dan niet nakomen van de afspraken
    - met de hulpverlener samen kijken wat er aan de hand is en hoe er verder moet gewerkt worden

- verwachting van de hulpverlener:

    - geen inhoudelijke info over gesprekken naar de school doorgeven
    - samen met de school kijken wat er aan de hand is
    - het verder plannen van gesprekken ook laten afhangen van de motivatie van de jongere

Deze positionering legt een vertrouwensbasis. De hulpverlener ervaart dat dit bevrijdend werkt, de jongere is na deze positionering veel minder terughoudend.

4. Stedelijk Instituut voor Sierkunsten en Ambachten te Antwerpen

Deze school is in maart '93 gestart met een werkgroep waarin allerlei vakleerkrachten zetelen (niet enkel godsdienst of moraal): 14 leerkrachten, 1 PMS - begeleider, 1 externe begeleidster Stedelijk Pedagogisch centrum, 1 werkmeester, directeur en adjunct - directeur (totaal 19 !).
De werkgroep heeft een vrijblijvend karakter.

De school kent een traditie in het werken met werkgroepen buiten de lesuren en tracht de deelnemers te " belonen " voor hun inzet met o.a. faciliteiten in verband met deelname aan navormingsdagen, het aanbieden van een werklunch en/of avondmaal, morele ondersteuning, administratieve ondersteuning.
De directeur of adjunct - directeur is steeds aanwezig op de vergaderingen.

Rapportering van werkgroepen naar de andere collega's gebeurt regelmatig via mondelinge en/of schriftelijke verslaggeving.
Dit gebeurt soms ook op de algemene vergaderingen waar eveneens andere werkgroepen (evaluatie, spijbelen) aan rapportering doen. Op deze algemene vergaderingen zijn alle personeelsleden aanwezig (ongeveer 140 personen).
Tussentijdse verslagen van werkgroepen worden op de prikborden uitgehangen.
Belangrijke zaken worden eventueel in de leraarskamer gemeld.
Bovendien is er een sterke doelmatige klasseraadwerking waarbij spijbel -, drug - en/of andere problematieken eveneens geregeld worden besproken.

Hoe ziet het drugbeleid er voorlopig uit op deze school ?

Als een leerling zou "gedeald" hebben, wordt dit onmiddellijk aan de betrokken klasseraad voorgelegd. Het besluit is meestal een preventieve schorsing die wordt voorgelegd aan de hoofdinspecteur van het Stedelijk onderwijs. Uiteindelijk resulteert dit meestal in een definitieve uitsluiting. (Dit gebeurde tweemaal in de voorbije 6 jaar).

Bij gebruik is er een open, constructief begeleidend gesprek door de directie en/of PMS -begeleidster met de leerling. Soms is er ook een leerkracht aanwezig als vertrouwensfiguur van de leerling.
Er wordt dan een contract opgesteld met de leerling. Met dit contract verbindt hij er zich aan dat gebruik en/of betrokkenheid met drugs compleet buiten de schoolomstandigheden moet gehouden worden. Dit kan gekoppeld worden aan kleine tuchtmaatregelen zoals verplichte aanwezigheid op school tijdens de middagpauze.
Bovendien dient hij begeleiding te volgen bij een PMS - medewerker.
De tuchtmaatregelen worden bepaald in functie van het probleemgedrag dat zich voordeed.

De leerling moet dit contract thuis laten tekenen. Op die manier wordt de leerling aangespoord eerst thuis alles te vertellen.
Nadien vindt een gesprek plaats met de ouders. Dit gesprek heeft als doel samen naar een oplossing te zoeken en te bespreken welke acties de ouders al dan niet in samenwerking met de school, PMS en/of andere instanties kunnen nemen.

Bij een vermoeden van druggebruik wordt er ook een contract opgesteld, maar de ouders worden niet dadelijk verwittigd. Hierin speelt ook de leeftijd en de vertrouwensrelatie met de leerling een rol.

De corrigerende functie wordt vervuld door de directie. De helpende functie wordt door een vakleerkracht of een vertrouwenspersoon opgenomen. Deze tracht de leerling verder te begeleiden.
Een onafhankelijke vertrouwensfiguur is vaak de PMS - medewerkster.

De basis van hun beleid ligt bij:

- een participatief management van de directie ;
- het streven naar een consensus bij vergaderingen ;
- de attitude en de persoonlijkheid van de directie moet congruent zijn met een participatief beleid ;
- het laten doorstromen van veel informatie voor alle leerkrachten ;
- het trainen van sociale vaardigheden bij leerlingen èn leerkrachten (o.a. via Leefsleutels van Lions Quest)
- een positief en constructief schoolklimaat.

VII. BIJLAGEN

A. Bestel- en uitleenadressen

B. De drie componenten van een drugbeleid

C. Lijst van regionale preventiewerkers

D. Voorbeelden van een schoolreglement over het gebruik van alcohol en andere drugs

E. Werkvormen

1. Houdingsvragenlijst
2. Sangria aan de Costa del Sol: reflectie - oefening
3. Kennistest:" Van lesgeven krijg je mazelen"
4. Barometer voor het schoolklimaat
5. Lijst van vaardigheden voor het opstellen van het schoolwerkplan rond alcohol- en andere drugpreventie
6. Een praktijkvoorbeeld van een opname van alcohol- en andere drugpreventie in het schoolwerkplan

VII. Bijlagen

A. Bestel- en uitleenadressen

- Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie (V.I.G.)
  Gustave Schildknechtstraat 9 1020 Brussel
  Tel: 02.422.49.49 Fax: 02.422.49.59

- Vereniging voor Alcohol - en andere Drugproblemen (V.A.D.)
  Gustave Schildknechtstraat 9 1020 Brussel
  Tel: 02.422.49.69 Fax: 02.422.49.79

- Vereniging voor Promotie van Gezondheid op School (Proges v.z.w.)
  Gustave Schildknechtstraat 9 1020 Brussel
  tel: 02.422.49.39 Fax: 02.422.49.59

- Koördinatiekomitee Algemene Tabakspreventie (K.K.A.T.)
  Gustave Schildknechtstraat 9 1020 Brussel
  Tel: 02.422.49.19 Fax: 02.422.49.29

- Lions - Quest
  Hundelgemsesteenweg 1 9820 Merelbeke
  Tel: 09.230.38.69 Fax: 09.231.96.60

- Centrum voor Alcohol - en andere Drugproblemen (C.A.D.)
  Luikersesteenweg 134 3500 Hasselt
  Tel: 011.27.42.98

- Nederlands Instituut voor Alcohol en Drugs (N.I.A.D.)
  Postbus 725 3500 Utrecht
  Nederland
  Tel: 0031.30.34.13.00

- Centrum Informatieve Spelen
  Naamsesteenweg 164 3001 Heverlee
  Tel: 016.22.25.17

- Diocesane Animatiedienst Bezinningsdagen
  Noorderlaan 108 2030 Antwerpen
  Tel: 03.542.22.45

- Comité bijzondere jeugdzorg Turnhout
  Parklaan 49 2300 Turnhout
  Tel: 014/42.04.28 Fax : 014/42.04.78

- Uitgeverij Edu - actief
  Postbus 1056 7940 KRO Bernard Meppel
  Nederland
  Tel: 0031.52.20.62.222

- Consultatiebureau voor Alcohol en Drugs Groningen
  Postbus 1024 9701 Groningen
  Nederland
  Tel: 0031. 50.18.23.55

- Lejo - vormingsdienst
  Visserij 39 9000 Gent
  Tel: 09.223.36.31

- Infojeugd Nationaal v.z.w.
  Prinsstraat 15
  2000 Antwerpen
  Tel: 03.231.07.58

- Research en leven - L. Goethals
  Lambertmontlaan 436
  1030 Brussel
  Tel: 02.242.37.98

- Vakgroep GVO, Rijksuniversiteit Limburg
  Postbus 616
  6200 MD Maastricht
  Tel: 0031.43.88.24.06

- Stichting Volksgezondheid en Roken (S.T.I.V.E.R.O.)
  J. Van Oldenbarneveltlaan 9
  2582 Den Haag Nederland
  Tel: 0031.70.35.22.554

- Onderzoeks - en Informatiecentrum voor Verbruikersorganisaties (O.I.V.O.)
  Mevr. Van Volsem
  Ridderstraat 18
  1050 Brussel
  Tel: 02.547.06.04

- Nederlandse Onderwijs Televisie
  Noorse Bosje 18
  1211 BG Hilversum
  Tel: 0031.35.23.62.60

- Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg
  Kapucijnenvoer 35
  3000 Leuven Tel: 016.33.66.72

- Commissie van de Europese Gemeenschappen
  Jozef II - straat 99
  1040 Brussel
  Tel: 02.299.45.00

- Instituut voor Alcohol - en andere Drugpreventie Amsterdam (IADA)
  1 ste weteringplantsoen 8
  1017 SK Amsterdam
  Nederland
  Tel: 0031.20.570.23.55 Fax: 0031.20.626.72.49

- Stichting SPONDI
  Postbus 90
  6940 BB Didam
  Tel: 0031.83.62.27585

- Centrum Geestelijke Gezondheidszorg Turnhout
  Steenweg op Gierle 69 2300 Turnhout
  Tel: 014.41.09.67

B. De drie componenten van een drugbeleid

1. Uitwerken van een plan

Een plan op school moet in de eerste plaats duidelijk de **grenzen aangeven** wat kan en wat niet kan met betrekking tot drugs op school. Bij voorkeur gaat het dan niet alleen over illegale drugs, maar worden hierin ook duidelijke grenzen met betrekking tot alcohol - , tabak - en medicatiegebruik opgenomen. Wat is de houding tegenover het gebruik van genotmiddelen op school, aan de schoolpoort, op schoolfeesten en schoolreizen, ...
Behalve de grenzen, moet in het plan ook worden aangegeven welke de gevolgen zijn wanneer deze grenzen worden overschreden. Hoe zal men reageren op individuele gebruikers, op dealers, op een groep van gebruikers; welke zijn de gevolgen van eenmalig gebruik, herhaald gebruik, worden ouders op de hoogte gebracht,...

Daarnaast moeten in het plan een aantal **strategieën** worden uitgestippeld die de school zal uitvoeren wanneer druggebruik wordt vastgesteld. Dit betekent dat afspraken moeten gemaakt worden over de rol en de taken van de verschillende betrokkenen: wat moeten leerkrachten doen die druggebruik bij leerlingen ontdekken of vermoeden, welke ruimte heeft een leerkracht die door een leerling in vertrouwen wordt genomen, wie voert welke sancties uit, hoe worden ouders benaderd, wie is hiervoor verantwoordelijk, welke houding wordt aangenomen tegenover de politie,...

Een duidelijk uitgesproken plan (dat eventueel in het schoolreglement wordt opgenomen) heeft als voordeel dat de regels en afspraken door iedereen gekend zijn. Bovendien kan het schoolpersoneel bij een probleemgeval onmiddellijk op een éénduidige manier reageren.

2. Opvoeding

Naast een plan voorziet een drugbeleid op school ook vorming op het niveau van alle betrokkenen.
Afhankelijk van de leeftijd, ervaringen, vragen en noden van de leerlingen is deze preventie geïntegreerd in een globaal programma van gezondheidsvoorlichting en opvoeding (GVO) of wordt er eerder een specifiek programma aangeboden. Hiervoor kan best een lange termijnplanning worden opgemaakt met betrekking tot preventie in het schoolwerkplan (gespreid over verschillende leerjaren voor de ganse school).
Naast expliciete preventie in het schoolwerkplan is ook het schoolklimaat van groot belang in de preventie van druggebruik op school. Het gaat dan vooral om de sfeer op school, de verantwoordelijkheden die leerlingen op school kunnen nemen, de openheid voor initiatieven, verhoudingen tussen leerkrachten en leerlingen,... Ook dient voldoende aandacht te worden besteed aan de mogelijkheden en kansen die niet - gebruikende leerlingen krijgen om zich waar te maken, om zich goed te voelen op school en om een eigen plaats te verwerven in het schoolgebeuren. Het bespreken van het schoolklimaat en de rol van alle betrokkenen in het totstandkomen van een open sfeer, zijn even belangrijk als de meer formele aspecten van een drugcurriculum.

3. Interventie

Druggebruik bij jongeren betekent niet noodzakelijk dat het gaat om probleemjongeren. Wel is het zo dat leerlingen die met drugs experimenteren problemen krijgen, op de eerste plaats omdat ze de grenzen en de regels van de school hebben overtreden. Naast sanctionerende maatregelen voor de gebruikers is het daarom evenzeer nodig dat er een begeleidende component in het drugbeleid van een school wordt voorzien. Hierbij zullen meestal niet het druggebruik, maar wel de achterliggende motivaties en problemen en van de betrokken jongeren het aanknopingspunt vormen.
Die begeleiding wordt bij voorkeur in de school zelf georganiseerd. Op een eerste niveau kan de vakleerkracht of klastitularis het probleem trachten op te lossen. Daarnaast kan eventueel een beroep gedaan worden op een vertrouwensleerkracht. Op een tweede niveau kan het PMS- of het MST-centrum worden ingeschakeld. Pas wanneer langs deze weg geen voldoende antwoord kan worden gegeven, kan op een derde niveau worden doorverwezen naar externe hulpverlening buiten de school. De school moet deze doorverwijzing bij voorkeur blijven opvolgen (doorverwijzen betekent niet uit handen geven).

C. Lijst van regionale preventiewerkers

Voor aanvullende informatie, advies of ondersteuning bij het opzetten van een vormingsprogramma rond alcohol- of andere drugpreventie kunt u een beroep doen op de preventiewerker in uw regio.

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

Regio Oostende

Roos De Venter
Hilde Vanhuele
C.G.G.
Frère Orbanstraat 143
8400 Oostende
059/50.05.00

Regio Roeselare

Luc Wouters
C.G.G
J. Lagaelaan 21
8800 Roeselare
051/22.51.92

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

Regio Gent

Marc Tack
C.A.T.
Hospitaalstraat 7
9000 Gent
09/223.89.99

Regio Sint-Niklaas

Agnes De Decker
Terapiecentrum
Grote Markt 37
9100 Sint-Niklaas
03/777.66.05

PROVINCIE BRABANT

Regio Leuven

Michèle Staelens
Katia Janssen
C.G.G.
Vital Decosterstraat 86
3000 Leuven
016/23.27.28

Regio Brussel en Halle-Vilvoorde

Mia De Bock
Primavera
De Smet de Naeyerlaan 470
1090 Brussel
02/478.90.90

PROVINCIE ANTWERPEN

Regio Mechelen

Peter Aertsen
C.G.G.
Hanswijkstraat 48
2800 Mechelen
015/42.08.32

Regio Turnhout

Eric Nysmans
C.G.G.
Papenbruggestraat 76/bus 1
2300 Turnhout
014/42.30.50

Regio Antwerpen

Selm Nelissen
Altox
Ketsstraat 17
2018 Antwerpen
03/235.21.74

PROVINCIE LIMBURG

Carlo Baeten
Marjet Vanderstraeten
C.A.D.
Luikersteenweg 134
3500 Hasselt
011/27.42.98

KOORDINATIE (V.A.D)

Marijs Geirnaert, Ilse De Maeseneire & Jean - Paul Wydoodt
V.A.D.
Gustave Schildknechtstraat 9
1020 Brussel

D. Voorbeelden van een schoolreglement over het gebruik van alcohol en andere drugs

Voorbeeld 1

Bron: Nederlands Instituut voor Alcohol en Drugs (1990). *Praten over alcohol en drugs op school.* *Uitgave: N.I.A.D. , Utrecht.*

De volgende opmerkingen kunnen hierbij vooraf gemaakt worden:

- medicatie is niet opgenomen in het reglement
- het reglement is fel gericht op de produkten
- het reglement geeft weinig invulling van wat wèl wordt verwacht
- de situatie beschreven in het reglement is typisch Nederlands en geïnterpreteerd binnen de Nederlandse situatie.

Enkele specifieke regels met betrekking tot roken

a. Door niemand mag tijdens de lesdagen in leslokalen, op gangen, trappen en toiletten, in de garderobe en in de studie - en gemeenschapsruimte worden gerookt.

b. Tijdens vergaderingen, werkbijeenkomsten en andere overlegsituaties, die een min of meer officieel karakter dragen, bepalen de deelnemers vooraf of er gedurende (een deel van) de bijeenkomsten al dan niet kan worden gerookt.

c. Voor iedereen geldt onder alle omstandigheden dat hij of zij het roken stopt zodra anderen er hinder van ondervinden

d. Tijdens de personeelsbijeenkomsten die een gezelligheidskarakter dragen, klasse - avonden en andere (leerlingen -) activiteiten voor de derde en hogere klassen buiten de lesuren kan roken worden toegestaan in de ruimtes waar de activiteiten plaatsvinden.

e. Ten aanzien van het vorige punt geldt dat de organisatoren zorg dragen voor goede voorzieningen met betrekking tot het opvangen en verwijderen van afvalprodukten van het roken. Kunnen door de aard van de activiteiten deze voorzieningen niet getroffen worden, dan wordt er dus niet gerookt.

f. In gevallen waarin door bovenstaande regels niet worden voorzien, beslist de schoolleiding of de verantwoordelijke leerkracht.

Enkele specifieke regels met betrekking tot alcoholhoudende dranken

a. Tijdens lesdagen en op andere tijdstippen waarop door bij de school betrokken personen werk verricht wordt ten behoeve van het onderwijs (les, vergaderingen, bijeenkomsten,...) worden geen alcoholhoudende dranken geschonken.

b. Op klasse - avonden, werkweken, kampen, bijeenkomsten waar eerste, tweede en derde klassers bij betrokken zijn, worden geen alcoholhoudende dranken geschonken.

c. Op de onder het vorige punt vermelde bijeenkomsten die bestemd zijn voor de hogere klassen en die een speciaal karakter dragen, kunnen op verzoek van de leerlingen en na uitdrukkelijk akkoord van de verantwoordelijke leerkrachten of directieleden in beperkte mate zwak alcoholische dranken worden geschonken.
Het directielid of de leerkracht die verantwoordelijk kan worden geacht voor de bijeenkomst, ziet toe dat misbruik door wie ook, wordt voorkomen.

d. Tijdens de personeelsbijeenkomsten die een gezelligheidskarakter dragen, kunnen alcoholische dranken worden geschonken.

e. Er kunnen zich gevallen voordoen die buiten de hierboven genoemde mogelijkheden (jubilea, afscheidsbijeenkomsten,diploma- uitreikingen, congressen,...) vallen. In zulke gevallen wordt, op voordracht van de organisatoren, over het wel of niet schenken van zwakke alcoholische dranken beslist door de schoolleiding.

Enkele specifieke regels met betrekking tot illegale drugs

a. Het meebrengen naar school en / of het gebruik van verdovende, stimulerende middelen of andere drugs, in welke schoolomstandigheden ook, is verboden.

b. Bij het verhandelen (aanbieden, overhandigen, verkopen) van illegale drugs aan één of meer medeleerlingen tijdens de schooldagen (ook uitstappen, stages, schoolreizen, opendeurdagen, ...) èn in de veronderstelling dat dit gedragsfeit onomstootbaar vaststaat, wordt de betrokkene gesanctioneerd. Dit kan leiden tot een definitieve uitsluiting.

Als er problemen optreden of het schoolreglement wordt geschonden.

a. De maatregelen die getroffen worden als alcohol - of drugmisbruik wordt geconstateerd, zijn aangepast aan de ernst van de gevolgen die tussen de verschillende drugs optreden en de frekwentie van het gebruik van die drugs.

b. Wanneer blijkt dat de leerling een matig gebruiker is van soft drugs beperken de maatregelen zich tot een waarschuwing geen drugs meer te gebruiken of in bezit te hebben op momenten of op plaatsen waar hij of zij onder de verantwoordelijkheid van de school valt; dit op straffe van verwijdering van de school. Wanneer de leerling dit zelf wenst, wordt een afspraak gemaakt met de schoolarts.

c. Wanneer blijkt dat het alcohol - en ander druggebruik buiten de schooluren een negatieve invloed heeft op het dagelijks functioneren van de leerling binnen de schoolgemeenschap of daarbuiten worden de volgende maatregelen door of namens de directeur genomen:

1. In een gesprek met de leerling wordt gepoogd de oorzaken van het gebruik te achterhalen.
2. Naar aanleiding van dit gesprek wordt beslist of het nodig is om de ouders te waarschuwen. Alleen in gevallen waarin het kennelijk belang van de leerling zich daartegen verzet, worden de ouders (nog) niet gewaarschuwd.
3. Wanneer besloten wordt de ouders op de hoogte te stellen, wordt de leerling hierover van te voren ingelicht.
4. De ouders worden uitgenodigd voor een gesprek. Wanneer de leerling en zijn ouders dit op prijs stellen, kan hij bij dit gesprek aanwezig zijn.
5. Indien gewenst door de gesprekspartners kan advies ingewonnen worden bij een deskundige instantie.

d. 1. Wanneer bij bezoekers die niet onder de verantwoordelijkheid van de school vallen, gebruik of bezit van alcohol of illegale drugs wordt vastgesteld, worden deze bezoekers uit de school en van het schoolterrein verwijderd.

2. Het op de schoolterreinen verhandelen van stoffen als marihuana, hasjiesj en zwaardere drugs is aan geen enkele bezoeker van de school toegestaan.

Voorbeeld 2

Bron: Vrij PMS - centrum Amaat Lerno IV Gent

Vanuit zowel medische, gerechtelijke als pedagogische instanties wordt gewezen op het toenemend druggebruik in onze maatschappij, ook bij jongeren. In dit verband worden de scholen gevraagd hun verantwoordelijkheid op te nemen en hun standpunt omtrent druggebruik duidelijk aan hun leerlingen kenbaar te maken.

Het is vanuit dit verantwoordelijkheidsgevoel, zowel ten aanzien van de ouders als van de leerlingen zelf dat we, als schooldirectie, volgend drugbeleid zullen volgen.

1. Voor alle leerlingen geldt dat het gebruik van drugs van welke aard ook, niet aanvaardbaar, noch toelaatbaar is op het schoolterrein of in de onmiddellijke omgeving ervan.

2. Gezien de ouders ons hun kinderen toevertrouwen hebben zij recht op informatie. Dit betekent dat zij bij gebruik van deze feiten op de hoogte kunnen worden gebracht zodat eventueel preventieve en beschermende maatregelen kunnen genomen worden.

3. Het verhandelen van drugs ("dealing") onder welke vorm dit ook mag gebeuren vb. tegen verkoop, door het spontaan door te geven ... leidt tot het verwittigen van de ouders, het eventueel inschakelen van de gerechtelijke politie en tot het nemen van schoolsancties. Dit kan de aanleiding zijn tot definitieve uitsluiting.

4. Indien zou blijken dat een leerling anderen onder druk zet hetzij om te gebruiken, hetzij om een zwijgplicht af te dwingen, zal de school ook hier de ouders informeren en strenge sancties treffen.

5. Niettemin zal elke leerling die raad en/of hulp inroept van directie en/of hulpverlening met betrekking tot zijn drugprobleem kunnen rekenen op begrip en gepaste ondersteuning. Daartoe zal steeds overleg gepleegd worden tussen directie en hulpverlening in de vertrouwenscel.
Dit kan echter niet zomaar betekenen dat ouders en / of politie steeds buiten de situatie kunnen gehouden worden. Elke situatie zal altijd afzonderlijk worden bekeken waarbij men het belang van de leerling zelf voorop zal stellen.

6. In het geheel van het drugbeleid maakt de directie zelf geen onderscheid tussen de minderjarige en meerderjarige leerling. Dit is wel het geval bij justitieel optreden waarbij de meerderjarige leerling volledig verantwoordelijk wordt gesteld voor zijn handelen.

7. Tenslotte nog een goede raad: in de school zelf hangen affiches "Drugs, praat erover". Er hangen ook telefoonnummers van externe hulpverleners.
Blijf dus niet vertwijfeld zitten met dergelijke zaken, maar stap over de drempel. Voor alles is immers een oplossing en samen komen we er wel. Wij willen niet sanctionerend zijn, wel behulpzaam en ondersteunend. Heb je als leerling ideeën of initiatieven rond dit thema, laat het ons ook weten. Werk mee aan een gezond schoolklimaat.

E. Werkvormen

HOUDINGSVRAGENLIJST

1. Iedereen gebruikt drugs	akkoord / niet akkoord
2. Er is iets verkeerd met jongeren die drugs gebruiken	akkoord / niet akkoord
3. Druggebruik door jongeren hoort bij het opgroeien	akkoord / niet akkoord
4. Jongeren die drugs gebruiken zouden van de school moeten worden gestuurd	akkoord / niet akkoord
5. Het meeste druggebruik is aangenaam en leidt tot weinig problemen	akkoord / niet akkoord
6. Eens dat jongeren beginnen met drugs, kunnen zij niet meer stoppen	akkoord / niet akkoord
7. Volwassenen zouden hun eigen gedrag eerst moeten bekijken vooraleer ze klagen over jongeren	akkoord / niet akkoord
8. De wetten op druggebruik en dealen zouden strenger moeten zijn	akkoord / niet akkoord
9. Alcoholgebruik vormt waarschijnlijk een groter probleem voor jongeren dan illegaal druggebruik	akkoord / niet akkoord
10. Drugdealers zijn slechte mensen	akkoord / niet akkoord
11. De politie zou meer macht moeten krijgen om naar drugs te zoeken bij jongeren	akkoord / niet akkoord
12. Mensen zouden geen drugs mogen nodig hebben	akkoord / niet akkoord
13. Alcoholgebruik van leerkrachten is een privézaak en hoort niet thuis in een drugbeleid	akkoord / niet akkoord

TIPS VOOR DE BESPREKING

De volgende vragen kunnen na het invullen van de vragenlijst op de discussietafel geworpen worden. Eventueel laat men de groep ook over deze vragen even individueel nadenken.

1. Wat denk je van je eigen antwoorden ?
2. Hoe gelijkend of verschillend zijn je visies tegenover de anderen ?
3. Waarom verschillen jouw antwoorden met die van de anderen ?
4. Wat zou dit zeggen over je eigen attitudes en relaties met de jongeren waarmee je werkt ?
5. Op welke punten wil je je mening herzien ?
6. Welke gelijkenissen zijn er in visie in de groep ?
   Heeft dit te maken met drugs,druggebruik of jongeren ?

Sangria aan de Costa del Sol: een reflectie - oefening over gevaarlijk gedrag

Rangschik de personen van 1 tot 6 naargelang ze volgens u het minst tot het meest gevaarlijk gedrag vertonen.

1= minst gevaarlijk
6= meest gevaarlijk

Lieve rookt 20 sigaretten per dag. Ze rookt om zich te ontspannen. Ze kent de gezondheidsrisico's die aan het roken verbonden zijn, maar ze vindt dat iedereen van iets moet doodgaan.

Vera is voor haar examens geslaagd en heeft dit met een paar goede vrienden gevierd. Het werd een lange avond en nacht, met veel plezier, en veel, misschien wel té veel alcohol. Zij herinnert zich niet al te veel meer van de laatste uren en ze herinnert zich helemaal niet meer hoe ze is thuis geraakt.

Jan gaat elke middag met zijn collega's naar 't café, waar hij een 2-tal pintjes drinkt. 's Avonds drinkt hij meestal een aperitiefje voor het eten en een glaasje bier of wijn bij het avondmaal. De avonden zijn meestal rustig met een of twee biertjes voor de televisie, bij voorkeur drinkt hij dan een lekker streekbier.

Frank rookt marihuana met zijn vrienden. Af en toe koopt hij een hoeveelheid, maar hij verkoopt ze niet door. Tijdens de weekends heeft hij een job als nachtwaker in een bedrijf, en om de tijd te doden rookt hij wel eens een joint.

De familie De Moor gaat elk jaar met vakantie naar Spanje. Om geen enkele dag te verliezen, vertrekt zij de laatste dag van het schooljaar. Dat is wel wat lastig, maar met voldoende koffie en onderweg twee keer een pilletje om wakker te blijven, lukt het mijnheer De Moor om de nacht door te rijden. De volgende dag zijn ze dan tegen de middag ter plaatse.

Michel is een schuchtere jongen. Vooral op feestjes heeft hij het bijzonder moeilijk om uit de hoek te komen. Maar sinds een paar weken gaat het veel beter. In de dancing die Michel bezoekt, kan hij XTC - pillen kopen en hiermee kan hij zich zonder vrees helemaal uitleven: lekker dansen en gek doen tot 's morgens vroeg.

Lieve	______	**Frank**	______
De familie De Moor	______	**Vera**	______
Jan	______	**Michel**	______

OVERZICHTSTABEL

Hieronder vindt u een overzichtstabel die de verdeeldheid van de meningen visueel weergeeft.

- Teken het schema over op een bord
- Vul per situatie het aantal personen in dat een bepaald cijfer heeft gegeven
- Kijk naar de verdeling en bespreek

1. Liggen de keuzes gelijk of erg tegengesteld ?
2. Vanuit welke overwegingen verantwoordt elk zijn keuze ?
3. Wat is verrassend in de argumenten van de anderen ?

	1	2	3	4	5	6
LIEVE						
VERA						
JAN						
FRANK						
FAMILIE DE MOOR						
MICHEL						

TIPS VOOR DE BESPREKING

1. Beoordeling als gevaarlijk gedrag

■ Gevaar voor de eigen gezondheid/ de omgeving

Deze discussie komt meestal aan bod bij de rookgewoonte van Lieve. Ziet men dit gedrag als een persoonlijk probleem of zijn er gevolgen voor anderen ?
Er kan ook een verschil bestaan in de gevolgen voor het eigen gedrag. Roken beïnvloedt het gedrag niet, drinken daarentegen wel. Het probleemgedrag kan ook zijn gevolgen voor anderen hebben.
Ook de familie De Moor kan een gevaar voor de andere weggebruikers betekenen.

■ Eenmalig gebruik/ Langdurig gebruik

Gevaarlijk gedrag, gedefinieerd als verslavend gedrag, is een criterium dat aan bod kan komen bij Jan die gemiddeld 7 alcoholconsumpties per dag neemt. Drie glazen per dag wordt als drempel genomen voor de schadelijkheid van de gezondheid.
Zijn geval kan tegenover de Familie De Moor gesteld worden die iets gebruikt in uitzonderlijke omstandigheden.

■ (Gebrek aan) kennis en informatie over het produkt

Meestal krijgt het gebruik van marihuana een hoge score vanuit een gebrek aan kennis. Men kent de graad van psychische en fysische afhankelijkheid niet.
Marihuana wordt een soft drug genoemd, omdat het gebruik ervan niet voor lichamelijke afhankelijkheid zorgt. Het gebruik van dit middel kan wel tot een lichte psychische afhankelijkheid leiden.
Alcohol is een beter gekend produkt in onze cultuur, maar zorgt voor een snelle afhankelijkheid op psychisch en fysisch vlak. Overmatig gebruik ervan kan tot agressief gedrag leiden en dit in tegenstelling tot het gebruik van marihuana.

■ (Gebrek aan) kennis van de gebruiker

Naargelang men de voorgeschiedenis van een gebruiker kent, zal men anders reageren. In deze oefening kent men de betrokken personen niet. Een oordeel vellen gebeurt dan zeer vlot. Toch mag men niet uit het oog verliezen dat de kennis van iemands persoonlijkheid, zijn leefwereld en zijn situatie bepaalt hoe je tegenover deze persoon en zijn gebruik staat. Ook het gebrek aan kennis van de persoon kan het eigen oordeel kleuren.

- **Legaal of illegaal aspect**

  Marihuana en XTC zijn illegale produkten. Ook omwille van de illegaliteit kunnen deze produkten als gevaarlijk beoordeeld worden.
  Het gebruik van deze produkten kan immers gerechtelijke gevolgen hebben.
  Geen controle hebben over de verspreiding ervan, maakt de produkten ook gevaarlijk. Zo is geweten dat XTC zeer verschillend kan zijn qua samenstelling.

- **Eigen ervaring**

  Ook de eigen ervaring telt mee in het vormen van een mening. De meest ervaren situatie is deze van Lieve of van de Familie De Moor.
  Als men de situatie al zelf ervaren heeft, reageert men vaak met een extreme score.

- **Enz...**

KENNISTEST: " Van lesgeven krijg je mazelen "

De onderstaande uitspraken zijn juist of fout.

Duid aan met + voor akkoord of juist.
Duid aan met - voor niet akkoord of fout.
Duid aan met ? voor geen mening of weet niet.

1. Wie eenmaal heroïne heeft gespoten, wordt eraan verslaafd.

2. Wanneer je het koud hebt, en dan alcohol drinkt, stijgt je lichaamstemperatuur.

3. Koffie, alcohol en sigaretten zijn alle drie opwekkende middelen.

4. Een pintje bier bevat evenveel alcohol als een borreltje whisky.

5. Iemand die met een kleine hoeveelheid marihuana wordt opgepakt, is strafbaar.

6. Het gebruik van marihuana leidt onvermijdelijk tot zwaardere drugs zoals heroïne en cocaïne.

7. Als je kalmerende middelen neemt, en je drinkt hierbij ook alcohol, dan wordt het effect van beide versterkt.

8. Zwarte koffie, na te veel alcohol, helpt om te ontnuchteren.

9. Druggebruikers verschillen psychologisch, biologisch en sociaal van anderen.

10. De meeste jongeren die ooit illegale drugs gebruikten, kregen die aangeboden door vrienden of bekenden.

11. De pijnstillers die je zonder doktersvoorschrift kunt kopen, zijn onschadelijk.

12. XTC is niet gevaarlijk, als je het bij 1 pilletje per maand houdt.

2. Achtergrondinformatie

Antwoorden kennistest

1. Wordt iemand die eenmaal heroïne heeft gespoten, verslaafd ?

NEEN Verslaving aan om het even welke (legale of illegale) drug ontstaat nooit als gevolg van éénmalig gebruik. Verslaving is integendeel het resultaat van een proces waarin we verschillende stappen kunnen onderscheiden.
Doorgaans onderscheidt men 4 fasen (Van Dyck) :

- de kennismakings - en experimenteerfase
- de fase van regelmatig gebruik
- de fase van overmatig en excessief gebruik
- de fase van de verslaving

In elke fase kan de gebruiker beslissen om te stoppen.
Niet iedereen wordt aan heroïne verslaafd. Occasionele gebruikers kunnen wel of niet verslaafd worden. Regelmatige gebruikers lopen een veel groter risico op tolerantie en verslaving.
Of iemand al dan niet verslaafd wordt, is niet alleen afhankelijk van het soort drug (het middel), maar ook van de persoonlijkheid van de gebruiker (de mens) en de omstandigheden, de vrienden, de omgeving...waarin wordt gebruikt (het milieu). Bepaalde middelen houden weliswaar een groter risico op verslaving in dan andere.

2. Stijgt je lichaamstemperatuur wanneer je het koud hebt,en dan alcohol drinkt ?

NEEN Alcohol verhoogt de lichaamstemperatuur niet. Alcohol geeft weliswaar een 'verwarmend' gevoel. Dit komt omdat na het gebruik van alcohol, de haarvaten die net onder de huid liggen, meer bloed gaan vervoeren. Hierdoor krijgt de gebruiker het gevoel dat hij het warm heeft. Sommigen krijgen er zelfs een rode kleur van. Maar dit gevoel bedriegt. Daar de grote bloedtoevoer naar de huid toe geschiedt, wordt in werkelijkheid warmte afgestaan aan de koude lucht rondom ons. Verder is ook dat warmtegevoel van korte duur.

3. Zijn koffie, alcohol en sigaretten alle drie opwekkende middelen ?

NEEN Sigaretten en koffie zijn opwekkende middelen, alcohol is echter een verdovend middel.
De alcohol in het bloed verdooft het centraal zenuwstelsel. Door de verdovende werking van alcohol worden de remmende invloeden op onze handelingen en emoties verlamd. Als gevolg daarvan voelt men zich door kleine hoeveelheden alcohol gestimuleerd. Men wordt stoutmoedig en actief, maar ook zorgeloos, rustig, ontspannen, slaperig... Door de verdovende werking van alcohol is men

minder gevoelig voor pijn, voor vermoeidheid, en wordt angst gemakkelijker overwonnen.
De nicotine in tabak werkt in op het centraal zenuwstelsel dat de spijsvertering, de bloeddruk en de hartwerking regelt. De nicotine veroorzaakt een stimulerend effect, al wordt roken door heel wat rokers ook als rustgevend ervaren. De cafeïne in koffie stimuleert de zintuigen en verscherpt gedurende korte tijd de concentratie. Ook de urineafscheiding wordt door cafeïne gestimuleerd. Koffie geeft vaak een gevoel van welbehagen, van grotere alertheid en verdringt gevoelens van vermoeidheid en slaap. Grote hoeveelheden koffie veroorzaken o.a. beven.

4. Bevat een pintje bier evenveel alcohol als een borreltje whisky ?

JA De concentratie alcohol in drank wordt in graden uitgedrukt (= percentage zuivere alcohol).

- Bier: gemiddeld 6°
- Luxebier: 9° tot 12°
- Wijn: 10° tot 18°
- Aperitief : ca 18°
- Sterke drank : 20° tot 45°

Uit een liter van deze produkten schenkt men ongeveer het volgende aantal glazen:

- Bier 4 glazen van 250 cc
- Wijn 8 glazen van 125 cc
- Aperitief 13 glazen van 77 cc
- Sterke drank 30 glazen van 33 cc

Per glas betekent dit :

- Bier 250 cc à 6° = 15 cc pure alcohol 15 cc x 0,8 (soortelijk gewicht) = 12 g pure alcohol.
- Wijn 125 cc à 11° = 13,75 cc = 11 g pure alcohol.
- Aperitief 77 cc à 18° = 13,86 cc = 11,09 g pure alcohol.
- Sterke drank 33 cc à 45° = 15 cc = 12 g pure alcohol.

Ieder glas alcoholhoudende drank bevat dus ongeveer evenveel zuivere alcohol.
Wel worden er soms dubbele porties gegeven : de Engelse 'pint' van 500 cc, 300 cc zwaar bier, een dubbele whisky, enz...
Ook schenkt men niet steeds de juiste drank in het juiste glas in en zijn de eigen schenkgewoontes vaak veel royaler dan de bedoelde maatstaf van een glas/eenheid.

5. Is iemand die met een kleine hoeveelheid marihuana wordt opgepakt strafbaar ?

JA Marihuana behoort, net zoals heroïne, cocaïne, hasjiesh, LSD...tot de illegale drugs (bij wet verboden) in België.
Deze drugwet verbiedt het bezit, en ook de in - en uitvoer, het vervoer, de vervaardiging, de verkoop, en het te koop stellen, de aflevering of aanschaf al dan niet tegen betaling, van de in de K.B's opgesomde middelen. Ook het vergemakkelijken van het gebruik door het verschaffen van een lokaal, of enig ander middel, en het gebruik daarop is strafbaar.De drugwet maakt hierbij geen onderscheid tussen de verschillende middelen. Dit betekent dat iemand die met een hoeveelheid marihuana wordt opgepakt, dezelfde straf riskeert als iemand die met cocaïne of heroïne wordt opgepakt.

Toch is het feitelijk beleid soms anders. De uitvoering van de wet hangt af van de plaatselijke werking van de politie of rijkswacht en de houding van de plaatselijke procureur. Er zijn weliswaar pogingen van de overheid om de interpretatieruimte te verkleinen door middel van een omzendbrief naar de parketten door minister Wathelet (mei 1993).

6. Leidt het gebruik van marihuana onvermijdelijk tot zwaardere drugs zoals heroïne en cocaïne ?

NEEN Sommige onderzoeken tonen opeenvolgende fasen van druggebruik aan naargelang de gebruikte middelen. Zo zouden jongeren eerst experimenteren met koffie en thee, daarna met bier en wijn, tabak, sterke dranken, en vervolgens overgaan tot marihuana en hasj, cocaïne, heroïne.
Diezelfde onderzoeken tonen echter ook aan dat het gebruik van het ene middel niet noodzakelijk leidt tot het volgende middel in de rij. Zo zouden in de Verenigde Staten slechts 5 tot 10 % van de jongeren die marihuana gebruiken overstappen naar heroïne en cocaïne. Gezien echter marihuana tot de groep van illegale drugs behoort, is het zo dat het enkel op een illegale nier kan worden verkregen. De gebruikers van marihuana komen op die manier in een illegaal circuit terecht, waardoor de toegang tot andere illegale middelen veel gemakkelijker wordt.

7.Wordt het effect versterkt wanneer je kalmerende middelen neemt, en je drinkt daarbij ook alcohol ?

JA Alcohol en kalmerende middelen zijn beide verdovende middelen. Bij een gecombineerd gebruik is het effect groter dan de som van de effecten die men zou mogen verwachten van de verschillende produkten afzonderlijk. Als gevolg hiervan kan de combinatie van twee of meer veilige middelen of doses, toch ernstige gevolgen hebben.

8. Helpt zwarte koffie om te ontnuchteren na het drinken van te veel alcohol ?

NEEN Zwarte koffie heeft geen enkele invloed op het alcoholgehalte in het bloed, noch op de opname van alcohol via het maag - en darmkanaal, noch op de afbraakprocessen in de lever.
Koffie heeft als enig voordeel dat, terwijl men koffie drinkt, men ondertussen meestal geen alcohol (meer) drinkt, waardoor de tijdsspanne tussen verschillende alcoholische drankjes, of voor men zich in het verkeer begeeft, wordt verlengd. Hierdoor krijgt de lever meer tijd om de alcohol af te breken. Koffie verdrijft evenwel de slaperigheid en vergroot de alertheid.
Hierin schuilt echter het risico dat men omwille van de grotere alertheid zichzelf beter in staat acht om zich bijvoorbeeld in het verkeer te begeven, terwijl dit in de realiteit niet het geval is.

9. Verschillen druggebruikers psychologisch, biologisch en sociaal van anderen ?

NEEN Het stereotype beeld van de druggebruiker is vaak dat van een marginaal iemand. Nochtans komen druggebruikers in alle milieus en in alle leeftijdsgroepen voor en gaat het meestal om mensen met een job, gezin, enz..
Onderzoek naar de redenen waarom mensen drugs gebruiken toont een aantal motieven aan die veelvuldig en als heel normaal bij de meeste mensen voorkomen.
In een later stadium kan druggebruik evenwel aanleiding geven tot marginalisering omwille van verlies van werk, vrienden,...

10. Kregen de meeste jongeren die ooit illegale drugs gebruikten die aangeboden door vrienden of bekenden ?

JA Vroeger onderzoek bevestigt het feit dat de meeste jongeren de eerste drugs aangeboden kregen door vrienden. Ditzelfde geldt trouwens meestal ook voor de eerste sigaret.
Dit betekent evenwel dat de fabeltjes over de onbekende, gevaarlijke drugdealer, die jongeren probeert te lokken, totaal uit de lucht gegrepen is. Tegelijk betekent dit ook dat het voor de jongeren veel moeilijker wordt om een drugaanbod in hun vriendenkring te weigeren. Bij de keuze gaat het in die omstandigheden immers niet enkel om de drug alleen, maar er moet gekozen worden voor vriendschap,voor al dan niet uitgesloten worden uit de groep, er wordt gekozen uit vrees uitgelachen te worden, enz.
De manier waarop drugs aan de man worden gebracht, verschilt nogal eens van het soort drug en van het milieu waarin drugs worden gebruikt (vb. XTC in dancings).

11. Zijn de pijnstillers die je zonder doktersvoorschrift kunt kopen onschadelijk ?

NEEN Alle pijnstillers, met of zonder doktersvoorschrift, kunnen schadelijk zijn. De schadelijkheid hangt immers grotendeels af van de manier waarop de

geneesmiddelen worden gebruikt (frequentie, redenen voor gebruik, gecombineerd gebruik, enz.) Men zou wel kunnen stellen dat pijnstillers die vrij in de apotheek te koop zijn iets minder risico inhouden dan deze met een doktersvoorschrift.
Of een geneesmiddel al dan niet vrij te koop is, wordt bepaald door het advies van de farmaceutische Commissie bij de erkenning van elk nieuw geneesmiddel. De Commissie baseert zich vooral op de samenstelling van het middel en op de risico's voor misbruik of verkeerd gebruik.

12. Is XTC gevaarlijk als je het bij 1 pilletje per maand houdt ?

JA XTC is chemisch bekend als methyleendioxymethamfetamine of MDMA. Het wordt om deze reden apart geklasseerd als een hallucinogeen amfetamine, een drug die de effecten van LSD en amfetamine combineert. Ondertussen komen er ook nieuwe produkten op de markt om de wet te omzeilen (vb. EVA).
XTC wordt in clandestiene laboratoria gemaakt met alle gevolgen voor de kwaliteit en de zuiverheid. XTC is bijgevolg wel gevaarlijk in de zin dat de gebruiker weet nooit zeker wat hij koopt. Zeer giftige nevenprodukten kunnen door fouten in de bereidingswijze aanwezig blijven of zijn (bv. loodacetaat) en kunnen als gevolg daarvan zelfs in kleine dosissen onverwacht dodelijk zijn. Gecombineerd gebruik (samen met andere medicatie, met alcohol,...) kan zeer gevaarlijk zijn.

Het innemen van het produkt verstoort de lichaamscoördinatie en de realiteitszin waardoor het besturen van een auto of een machine onder de invloed van dit middel potentieel gevaarlijk wordt.
Overmatig gebruik (overdosis) kan een hoge bloeddruk, een verstoord en een versneld hartritme, stuiptrekkingen, coma en zelfs de dood tot gevolg hebben.
Bij veelvuldig gebruik van het middel kort na elkaar blijven de bewustzijnsveranderende effecten uit en blijft alleen de oppeppende werking over.
XTC is schadelijk voor personen die aan een hartziekte of aan epilepsie lijden en voor hen die in een zwakke lichamelijke of geestelijke conditie verkeren.
Gebruik van XTC en de sfeer daarrond geeft aanleiding tot onveilig sexueel gedrag en kan Aidsverspreiding in de hand werken.
Daarenboven geeft het veelvuldig gebruik van XTC aanleiding tot een inhibitie van het orgasme en tot impotentie.
Een minder bekend gevolg van XTC tijdens dansnachten is hyperthermie. De lichaamstemperatuur kan oplopen tot 42 graden. Een factor die daartoe bijdraagt, is het feit dat XTC vooral wordt gebruikt in plaatsen waar veel volk in een kleine ruimte aanwezig is en in plaatsen met weinig verluchting.

De vraag naar gevaarlijkheid is niet zo eenduidig te beantwoorden. Over het produkt zelf is veel discussie mogelijk. Maar niet enkel het produkt is van belang. De effecten zijn ook verschillend naargelang de persoon en de omstandigheden waarin wordt gebruikt.

BAROMETER VOOR HET SCHOOLKLIMAAT

Omcirkel het passende cijfer:

1 = zeer negatief
2 = laat te wensen over
3 = middelmatig
4 = goed
5 = uitstekend

1. Contact tussen leerkrachten - leerlingen	1	2	3	4	5
2. Contact tussen leerkrachten onderling	1	2	3	4	5
3. Contact tussen leerlingen onderling	1	2	3	4	5
4. Contact tussen directie en leerlingen	1	2	3	4	5
5. Contact tussen directie en leerkrachten	1	2	3	4	5
6. Prestatiegerichtheid	1	2	3	4	5
7. Ontspanningsmogelijkheden	1	2	3	4	5
8. Infrastructuur	1	2	3	4	5
9. Opvang van leerlingen met opvallend gedrag (schoolmoe, zwak, agressief,...)	1	2	3	4	5
10. Wijze van regels stellen en het omgaan met de overtreding van regels	1	2	3	4	5
11. Opvang en ondersteuning van leerkrachten	1	2	3	4	5

LIJST VAN VAARDIGHEDEN VOOR HET OPSTELLEN VAN HET SCHOOLWERKPLAN ROND ALCOHOL - EN ANDERE DRUGPREVENTIE

Basisvaardigheden

Vaardigheden voor persoonlijke groei en ontwikkeling

Ik

- constructief oplossen van problemen
- ontdekken en ontwikkelen van eigen creativiteit
- effectief gebruik maken van tijd
- het beste maken van vandaag
- ontdekken van eigen interesses
- ontdekken van eigen waarden en opinies
- doelen leren stellen en realiseren
- ontdekken van eigen drijfveren
- positief zijn over zichzelf
- omgaan met veranderingen in het leven
- leren nemen van beslissingen
- omgaan met negatieve emoties
- omgaan met stress
- omgaan met eigen seksualiteit

Vaardigheden voor relatievorming

Ik en de ander

- effectief communiceren
- aangaan, onderhouden en beëindigen van een relatie
- hulp geven en krijgen
- hanteren van conflicten
- feedback geven en krijgen

Ik en de anderen

- assertief zijn
- beïnvloeden van mensen en systemen
- werken in groepen
- gevoelens constructief uiten

- weerstaan aan groepsdruk
- vrienden maken

Ik in specifieke situaties

Onderwijs

- ontdekken van vormingsmogelijkheden
- kiezen van een cursus
- leren studeren

Werksituatie

- ontdekken van werkmogelijkheden
- hoe een job zoeken
- hoe een job behouden
- hoe van job veranderen
- omgaan met werkloosheid
- hoe een evenwicht zoeken tussen werk en vrije tijd
- met pensioen gaan en ervan genieten

Thuis

- kiezen van een leefstijl
- een thuis maken
- samenleven met anderen

Vrije tijd

- een keuze maken tussen verschillende mogelijkheden
- maximum halen uit vrijetijdsmogelijkheden
- gebruik maken van vrije tijd om eigen mogelijkheden te vergroten
- kiezen van een zinvolle vrije tijdsbesteding

Samenleving

- kritisch leren verbruiken
- ontwikkelen en gebruiken van politiek bewustzijn
- gebruik maken van openbare diensten

EEN PRAKTIJKVOORBEELD VAN EEN OPNAME VAN ALCOHOL - EN ANDERE DRUGPREVENTIE IN HET SCHOOLWERKPLAN

Leerjaar	Thema	Sociale vaardigheid	Aandachtspunten
1ste jaar	Roken	weerstaan aan groepsdruk	- positief zijn over zichzelf - ontdekken van waarden en opinies - realiseren van een goede lichamelijke conditie
2de jaar	Alcohol	vrienden maken, omgaan met conflicten	- constructief oplossen van problemen - effectief communiceren - omgaan met negatieve emoties
3de jaar	Roken en alcohol	leren nemen van beslissingen, constructief oplossen van problemen	- doelen leren stellen en realiseren - kritisch zijn - kiezen van een eigen leefstijl
4de jaar	Illegale drugs en alcohol	assertief gedrag aanleren	- effectief gebruik maken van tijd - kritisch leren verbruiken - doelen leren stellen en realiseren
5de jaar	Genotmiddelen	omgaan met stress	- aangaan, onderhouden en beëindigen van relaties - maximum halen uit de vrije tijd - constructief omgaan met gevoelens
6de jaar	Alcohol	omgaan met veranderingen in het leven	- ontdekken van vormingsmogelijkheden - oriënteren naar werk

VIII. Bronnen

Bouverne - De Bie, M. (1990). Over "schoolcultuur", of hoe verschillend zijn onze scholen ? In Welwijs,1990, jaargang 1,nr.4. Uitgave: Majong v.z.w.

Chapman, C. (1992). Drugs issues for schools. Institute for the study of drug dependence.

Crime Prevention center (1987). Schools and drugs : a guide to drug & alcoholabuse prevention curricula & programs, California Attorney General Office, revised jan.1991.

De Bock, M. (1991). Vroegtijdig herkennen en signaleren van druggebruik en misbruik. Samenwerkingsverband rond alcohol en drugs, Leuven.

Deslypere, substituut procureur(1993) Mondeling gesprek omtrent de samenwerking Justitie - School.

Gieles, P. , Lap, J. & Konig, A. (1985). Opbouwen van het mentoraat, een beleidsvoorstel. Uitgave: Katholiek Pedagogisch Centrum, Berkhout - Nijmegen bv.

Hellemans (1993). Eigen nota's van voordracht op pedagogische studiedag te Kapellen van het Koninklijk Technisch Atheneum op 5 februari 1993. Omgaan met faalangst bij leerlingen.

Hogeschool Rotterdam & Omstreken Faculteit WAG (1989). Werkboek alcohol - en drugpreventie in de jeugdhulpverlening. Uitgave : Maldrus - project.

Konig, A. (1988). Krisisbegeleiding in de school. Handreiking voor leerkrachten. Uitgave: Katholiek Pedagogisch Centrum. Berkhout. Nijmegen Bv.

Majong, v.z.w. (1992) Welwijs, wisselwerking onderwijs en welzijnswerk. Jaargang 3, nr.2,juni 1992. Uitgave: Majong v.z.w.

Majong, v.z.w. (1993). Studiedag welwijs . Leerlingenbegeleiding. Een antwoord op verande rende leersituaties ? Uitgave: Majong v.z.w.

Nederlands Instituut voor Alcohol en Drugs (1990). Praten over alcohol en drugs op school. Uitgave: N.I.A.D. , Utrecht.

Office of Healthy kids (1991). Not schools alone: Guidelines for schools and communities to prevent the use of Tobacco, Alcohol, and other Drugs among children and youth. California Department of Education.

Vandecauter, G. (1993). Visietekst: een drugbeleid voor onze school. Sint - Pieterscollege Jette.

Werkgroep Koninklijk Technisch Atheneum Kapellen (1993). Draaiboek bij ernstig probleemgedrag

Werkgroep Onderwijs (1990). Achtergrondinformatie Drugs. Uitgave: VAD.

Werkgroep Onderwijs (1990). Achtergrondinformatie Alcohol. Uitgave: VAD.

Werkgroep Drugbeleid op school (1992). Een drugbeleid op school. Discussietekst. Uitgave :VAD.

Werkgroep Drugbeleid op school (1993). Begeleidersmap voor studiedagen. Uitgave :VAD.

Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen
E. Tollenaerestraat 15 - 1020 Brussel
Tel. 02/423.03.33 - Fax: 02/423.03.34

VAD